

Vi gör studier möjligt.

Studerandes ekonomiska och sociala situation 2017

CSN, Rapport 2018: 3

Studeraendes ekonomiska och sociala situation 2017

Centrala studiestödsnämnden (CSN) 2018

Producent CSN, Enheten Kunskap om studiestödet
851 82 Sundsvall
060-18 60 00

Förfrågningar Andreas Dahlkvist, 060-14 63 73,
Andreas.Dahlkvist@csn.se

Per Viklund, 060-18 62 06,
Per.Viklund@csn.se

Innehåll

Sammanfattning.....	5
1 Inledning	7
1.1 Uppdrag och syfte	7
1.2 Avgränsningar, metod och urval	7
1.3 Sammanställning av resultaten	8
1.4 Resultatens tillförlitlighet	9
1.5 Rapportens struktur	10
2 Upplevelsen av studiesituationen	13
2.1 Något lägre andel upplever att studiesituationen är bra	13
2.2 Det vanligaste skälet att studera är att det framtida arbetet kräver det.....	14
2.3 Hur mycket tid studierna tar varierar	15
2.4 Lärares förmåga att lära ut och samarbete med studiekamrater är bra	16
2.5 De flesta upplever stöd från sin omgivning	16
2.6 Fler upplever att studietempot är för högt.....	17
2.7 Att kombinera studier och privatliv är möjligt för de flesta	18
2.8 De flesta tror på en ljus framtid	19
2.9 Studiesituationen i korthet	20
3 Upplevelsen av hälsosituationen	21
3.1 Majoriteten upplever att de mår bra	21
3.2 Hälften av de studerande känner sig ofta stressade.....	23
3.3 Hälsobesvär beror på studiesituationen snarare än ekonomiska faktorer	26
3.4 Färre uppger att de varit sjuka	29
3.5 Andelen studerande med nedsatt funktionsförmåga fortsätter att öka	30
3.6 Hälsosituationen i korthet.....	31
4 Upplevelsen av studieekonomin och synen på studiemedel.....	33
4.1 Majoriteten upplever att studieekonomin är bra	33
4.2 Studerande har förhållandevis små marginaler	34
4.3 Ekonomiskt stöd från anhöriga minskar	35
4.4 För fyra av tio täcker studiemedlen levnadsomkostnaderna helt	38
4.5 Arbete vid sidan om studierna ökar över tid	39
4.6 Studiemedel rekryterande för hälften av de studerande	42
4.7 Boende i studentbostad allt vanligare	43
4.8 Studieekonomi i korthet	45
5 Avslutande reflektioner.....	47
Referenser.....	49
Bilaga 1. Urval och svarsfrekvenser	51
Bilaga 2. Bortfallsanalys	53
Bilaga 3. Enkät.....	57

Sammanfattning

En av CSN:s uppgifter är att följa och analysera studerandes sociala och ekonomiska situation för att säkerställa att myndigheten har god kunskap inom området. Sedan tio år tillbaka har CSN vartannat år genomfört en enkätundersökning för att inhämta de studerandes egna uppgifter om sin situation.

Under hösten 2017 skickades en enkät till ett urval studerande med och utan studiemedel. Totalt svarade 6 189 personer eller 30 procent.

Följande teman fokuseras:

- studiesituationen i allmänhet
- de studerandes hälsosituation
- studieekonomi och synen på studiemedel.

En betydande majoritet av de studerande upplever att studiesituationen är bra eller mycket bra. Andelen var 77 procent 2017. Detta är emellertid den lägsta andelen under perioden 2009 till 2017. Högsta noteringen var 2013, då andelen var 80 procent. En jämförelse mellan 2015 och 2017 års undersökningar visar även att utvecklingen skiljer sig åt mellan olika grupper. Exempelvis upplever en högre andel i gruppen äldre studerande över 35 år att studiesituationen är bra, medan andelen minskar för studerande i åldrarna 25-34 år. För studerande på grundskolenivå och eftergymnasial nivå minskade andelen mellan 2015 och 2017. För utlandsstuderande är det istället en högre andel som upplever att studiesituationen är bra eller mycket bra. Den nedåtgående trenden i bedömningen av studiesituationen som först kunde skönjas vid 2015 års undersökning fortsätter även 2017.

Det vanligaste skälet till att börja studera har att göra med den typ av arbete man vill arbeta med i framtiden. Bättre möjligheter till en anställning är i sig ett viktigt motiv för att börja studera. Att bli mer allmänbildad är också ett vanligt skäl. En majoritet av de studerande anger även att det var självklart att börja studera.

En majoritet av de studerande, åtta av tio, upplever att de är nöjda med lärares och handledares förmåga att lära ut. Detsamma gäller samarbetet med studiekamrater.

Allt fler upplever att studietempot är för högt. Var tredje utlandsstuderande och var fjärde studerande på eftergymnasial nivå i Sverige uppger att studietempot är för högt. Majoriteten av de studerande upplever emellertid att studietempot varken är för lågt eller för högt.

Nästan alla studerande tror på en ljus framtid. Denna uppfattning är dessutom stabil över tid. Nio av tio har sedan tio år tillbaka uppfattat att deras framtid är ljus.

Vad beträffar hälsosituationen upplever merparten av de studerande att de mår bra. Andelen som uppger att de mår bra minskade dock något mellan år 2015 och 2017. En högre andel av männen än av kvinnorna anger att de mår bra eller mycket bra.

Flertalet upplever inte att deras hälsa har försämrats efter att de började studera. Yngre uppfattar dock i något högre utsträckning att hälsan blivit sämre, medan äldre upplever att den blivit bättre efter att man påbörjat studierna.

Det vanligaste hälsobesväret är stress. Näst efter upplevelsen av stress är de vanligaste hälsobesvären att känna sig trött och hängig, svårigheter att slappna av, smärtor i rygg, nacke axlar eller skuldror, samt besvär med ångslan oro eller ångest. En viss skillnad mellan könen kan skönjas. Kvinnor upplever i högre utsträckning de nämnda besvären än män, dessutom

finns en viss skillnad mellan könen i prioriteringsordning mellan de olika besvaren. En låg andel av de studerande har uppgett att det finns ett samband mellan deras ekonomiska situation och upplevda hälsobesvär. Däremot upplever de att det finns ett samband mellan studiesituationen och de upplevda besvaren. En majoritet av respondenterna, kvinnor i något högre grad än män, äldre i något högre grad än yngre, upplever att hälsobesvaren beror på studiesituationen.

En lägre andel uppger att de varit sjuka under sin studietid i denna undersökning jämfört med undersökningen 2015. Minskningen är 5 procentenheter. En dryg majoritet, 62 procent, uppger att de inte varit sjuka under vårterminen 2017. Av dem som varit sjuka är det emellertid få som anmäler detta till Försäkringskassan, vilket krävs för att ta del av sjukförsäkringen inom studiemedelssystemet.

En majoritet av de studerande, 65 procent, upplever att den egna studieekonomin är ganska bra, bra eller mycket bra. Andelen som uppfattar att studieekonomin är bra har dock minskat från 2013 och framåt. Äldre gör en mer negativ bedömning av ekonomin än yngre och studerande med barn finner att studieekonomin är sämre än de utan barn.

Andelen studerande som kan klara en oförutsedd utgift på 12 000 kronor är ungefär lik hög i årets undersökning jämfört med resultatet från undersökningen 2015. En dryg majoritet, 55 procent, tror att man kan klara en sådan utgift utan att låna eller be om hjälp. En oväntad utgift på 1 000 kronor uppger i stort sett samtliga studerande att de klarar av. Andelen ökar också jämfört med 2015 års undersökning.

I vilken utsträckning de studerande nyttjar olika inkomstkällor är överlag ganska lika mellan undersökningarna år 2015 och 2017. De största förändringarna i 2017 års undersökning jämfört med föregående är att andelen som uppger att de använder sparade medel för att finansiera sina studier minskar. Detsamma gäller andelen som anger löneinkomst som finansieringskälla. Det ekonomiska stödet från föräldrar och anhöriga minskar också över tid. En möjlig effekt av denna minskning är att studiemedlens betydelse som finansieringskälla för studier tenderar att öka.

Majoriteten av dem som studerar med studiemedel arbetar inte vid sidan av studierna. Särskilt studerande på grundskolenivå med studiemedel uppger att de inte arbetar vid sidan om. Kvinnor arbetar dock i något högre grad än män och äldre i något högre grad än yngre. Skälen till att man arbetar vid sidan om har främsta att göra med studiemedlen och hur långt de räcker. En del uppger att de har behov av extrapengar, andra att man behöver inkomsten för att ha råd att studera. En del arbetade vid sidan om studierna för att slippa ta lån, alternativt för att ta lån i mindre utsträckning. Ungefär fyra av tio uppger att arbetet vid sidan om inte påverkar studierna, men nästan lika många, 39 procent, anger att arbetet påverkar studierna negativt. Nästan var femte upplevde att arbetet var positivt för studierna.

För fyra av tio studerande täcker studiemedlen levnadsomkostnaderna helt. En dryg majoritet svarar dock att studiemedlen inte täcker kostnaderna fullt ut. Sett över en längre tidsperiod har andelen som upplever att studiemedlen täcker kostnaderna ökat. Andelen är dock lika hög i årets undersökning som den var 2015.

Ett av de politiska målen med studiestödet är att det ska rekrytera till studier. På så sätt ska studiestödet bidra till att ett högt deltagande i utbildning. Vi kallar det för studiestödets rekryterande effekt. Den rekryterande effekten är förhållandevis stabil över tid. Vid våra undersökningar de senaste tio åren har omkring hälften av respondenterna uppgett att de inte skulle studera utan studiemedel. Detta tolkar vi som att studiemedlen har en rekryterande effekt för hälften av de studerande.

1 Inledning

1.1 Uppdrag och syfte

En av Centrala studiestödsnämndens (CSN) uppgifter är att följa och analysera studerandes sociala och ekonomiska situation för att säkerställa att myndigheten har god kunskap inom området.¹

CSN säkerställer sin kunskap om studerandes sociala och ekonomiska situation på flera olika sätt, både genom registerundersökningar och statistik och genom att fråga de studerande om deras situation. Sedan tio år tillbaka har CSN vartannat år genomfört en enkätundersökning för att inhämta de studerandes egna uppgifter om sin situation. Denna undersökning är den sjätte i ordningen.

Syftet med undersökningen är att beskriva hur de studerande upplever sin ekonomiska och sociala situation. För att kunna belysa hela gruppen studerande inkluderas både de som har och inte har studiestöd.

I denna rapport belyser vi följande teman från undersökningen:

- studiesituationen i allmänhet
- hälsosituation
- studieekonomi och synen på studiemedel.

Materialinsamlingen för denna undersökning genomfördes under hösten 2017. Antalet som besvarade enkäten var 6 189 personer. För att differentiera den totala bilden kommer vi, när så är särskilt intressant, att presentera resultatet fördelat på kön, åldersgrupper och studienivå. Även andra indelningsgrunder kommer att tillämpas. Eftersom många av frågorna i denna undersökning även använts i de tidigare undersökningarna ända sedan 2007, är det även möjligt att ge en beskrivning av utvecklingen över tid.

I en tabellbilaga till rapporten ges var och en möjlighet att mer ingående ta del av materialet. I tabellbilagan presenteras svaren på samtliga frågor i enkäten, totalt och fördelat efter olika studerandegrupper, samt resultat från undersökningarna 2013 och 2015.

1.2 Avgränsningar, metod och urval

1.2.1 Avgränsningar och material

Undersökningen är avgränsad till studerande på utbildningar som berättigar till studiestöd. Det görs en avgränsning i urvalet till studerande som studerar på minst halvtid inom högskola, yrkeshögskola samt inom olika former av vuxenutbildning vid komvux eller vid folkhögskola. De studerande ska ha studerat såväl vår som höst under 2017 för att vara aktuella i undersökningen. Undersökningen omfattar *inte* studerande i grundskolan, gymnasieskolan eller annan liknande grundutbildning för barn eller ungdomar under 20 år.

---

¹ 5 § i förordning (2017:1114) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden.

Undersökningen riktar sig både till studerande med och utan studiestöd, förutom när det gäller utlandsstuderande. För utlandsstuderande avgränsas studien till studerande med studiemedel. CSN saknar uppgifter över utlandsstuderande utan studiemedel.

Som underlag för undersökningen ingår också datamaterial hämtade från register. Samtliga registeruppgifter är hämtade ur CSN:s egna register, utom registeruppgifter avseende studerande utan studiemedel vid yrkeshögskola. CSN:s register baserar sig på utbildningsanordnarnas rapporter till CSN.

1.2.2 Metod

Denna studie är en enkätundersökning. Utsickat har skett på olika sätt till olika grupper. Pappersenkät, med möjlighet att svara via en webbversion, skickades till 3 225 personer. Webbenkäten skickades till 17 216 studerande.

Insamlingen av enkätsvar pågick mellan 27 september och 20 december 2017. För de som fick pappersenkäten skickades tre påminnelser ut via papper. Till de som fick enkäten enbart via e-post skickades sex påminnelser ut.

1.2.3 Urval

De studerande valdes ut genom ett stratifierat slumpmässigt urval, i syfte att säkerställa att var och en av de utvalda grupperna blev belysta med tillräckligt många svar. Urvalet var fördelat på 22 urvalsgrupper utifrån följande individkaraktäristika:

- kön,
- ålder,
- studerande med respektive utan studiemedel,
- utbildningsnivå/utbildningsform: eftergymnasial nivå, gymnasienivå, grundskolenivå, samt studerande vid yrkeshögskola,
- utlandsstuderande med studiemedel,
- sommarstuderande.

Urvalet gjordes utifrån en population på totalt 225 078 personer och 2017 års urval har styrts av 2015 års svarsfrekvenser. För grupper med lägre svarsbenägenhet beslutades det att ta ut ett större urval än för grupper med högre svarsbenägenhet. Detta för att säkerställa att antalet svarande individer inte skulle bli för litet i någon urvalsgrupp, vilket skulle försämra kvaliteten i undersökningen. I bilaga 1 finns en tabell över hur urvalet fördelade sig och svarsfrekvens för respektive urvalsgrupps.

1.3 Sammanställning av resultaten

Resultaten har i hög grad sammanställts utifrån hur respondenten har besvarat frågorna i enkäten, och inte med utgångspunkt i registeruppgifter. Exempelvis finns det studerande som enligt registerutsköningen i början av september studerade med studiemedel både våren och hösten 2017, som svarar att de under hösten studerar utan studiemedel. Risken för registeruppgifter och svar i enkäten skiljer sig åt ökar om den studerande besvarar enkäten först efter en eller flera påminnelser. I dessa fall är respondentens svar sannolikt mer rättvisande än registeruppgifterna.

När det gäller vilken nivå respondenten studerar på har enkätsvaren delvis varit utgångspunkten. För att räknas som exempelvis studerande på grundskolenivå ska den studerande enligt registeruppgifterna ha läst på grundskolenivå på våren, och själv svarat enbart grundskolenivå på enkätfrågan om studienivå för hösten. I tabellbilagan återfinns samtliga studerandegrupper resultat utifrån vilken nivå de studerar på samt om de studerar med eller utan studiemedel. De studerande som byter nivå under året eller studerar ena terminen med studiemedel och den andra terminen utan studiemedel ingår enbart i gruppen samtliga studerande.

Tillvägagångssättet vid frågor där det finns både registeruppgifter och enkätsvar tillgängliga har kontinuerligt förbättrats, vilket i vissa fall påverkar jämförbarheten med tidigare års rapporter. Inför 2013 års rapport togs exempelvis 2011 års resultat fram på nytt, utifrån det sätt som beskrivits ovan. Det innebär att det finns mindre avvikelser i denna rapport jämfört med vad som har framgått i äldre rapporter.

1.4 Resultatens tillförlitlighet

Efter insamlingsperiodens slut hade 6 189 studerande besvarat enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 30 procent. Knappt två procent av adresserna var ogiltiga och utskicken returnerades. Om de med ogiltig adress rensas bort blir svarsfrekvensen 31 procent.²

För att säkerställa resultatens tillförlitlighet har svarsfrekvenser och bortfall analyserats. Här redovisas endast de huvudsakliga resultaten från analysen. I bilaga 2 finns en utförligare beskrivning av analysen.

Svarsfrekvensen för undersökningen får anses som låg, vilket skulle kunna innebära att resultaten inte kan betraktas som tillförlitliga. Bedömningen är dock att resultaten i undersökningen är tillräckligt tillförlitliga och representativa för populationen för att möjliggöra en rättvisande beskrivning. Effekter av bortfallet bedöms enbart påverka resultaten marginellt. Ofta är den bedömda effekten av bortfallet inom felmarginalen för respektive resultat. Svaren från de olika studerandegrupperna har också viktats så att ett gemensamt resultat för den större gruppen är representativt för denna.

1.4.1 Analys av svarsfrekvenser och bortfall

Svarsfrekvensen skiftar mellan de olika urvalsgrupperna. Högst är svarsfrekvensen bland män som studerat med studiemedel på grundskolenivå (43 procent) och lägst är den bland män som studerar på yrkeshögskola utan studiemedel (22 procent). Lägst *antal* svar återfinns bland kvinnor som studerar på komvux utan studiemedel. Här har det kommit in 219 svar, vilket ger den gruppen en svarsfrekvens på 24 procent.³

Män har ett högre bortfall än kvinnor och de som studerar utan studiemedel har ett högre bortfall än de som studerar med studiemedel. Yngre studerande har ett något högre bortfall än äldre. Skillnaderna i bortfallsnivåer har hanterats via viktning. Genom viktningen nås ett resultat som speglar den bild vi skulle ha fått om alla studerande hade besvarat enkäten, givet att varje viktningsslag är rätt belyst.

---

² Givet antagandet att gruppen ogiltiga adresser skulle ha samma svarsbenägenhet som de med giltig adress.

³ Se Bilaga 1 Urvalsgrupper och svarsfrekvens.

Resultatens tillförlitlighet kan undersökas på olika sätt. Ett sätt är att analysera bortfallet utifrån när i tid svaren kom in under insamlingsperioden. I enstaka fall kan det anses troligt att resultatet skulle ha blivit något annorlunda om fler hade besvarat enkäten.

Representativiteten för kön och ålder är, efter viktningen av resultaten, säkerställd i årets undersökning. Det finns dock fortfarande en liten åldersförskjutning då yngre även efter viktningen är marginellt underrepresenterade i undersökningen.

I en enkätundersökning finns det alltid en risk för partiellt bortfall, det vill säga att respondenten hoppar över vissa frågor. Det partiella bortfallet har undersökts för följande frågor:

- Utifrån dina studier under 2017, hur upplever du din nuvarande studiesituation?
- Hur upplever du att din ekonomi är under studietiden?
- Om det inte hade funnits statligt studiestöd då du började studera, hade du ändå börjat?
- Skulle du ha börjat studera om du inte hade kunnat få studielån?
- I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel?

Det partiella bortfallet för dessa frågor påverkar resultaten, men ofta så lite att skillnaden är inom respektives resultats felmarginall.

1.4.2 Felmarginaller

Då undersökningen är en urvalsundersökning har resultaten felmarginaller. Hur stora dessa är beror framförallt på respektive frågas resultat samt på antalet svar resultatet baserar sig på. Både resultat och antal svarande varierar beroende på fråga och studerandegrupp. Resultaten för samtliga studerande sammantagna har generellt sett felmarginaller kring 1 procentenhet men i någon enstaka fråga, som följdfrågor med färre svarande, är felmarginallen något högre. Detta innebär att förändringar jämfört med tidigare är i vissa fall ligger utom felmarginallen, framförallt när det handlar om små förändringar. Dessa förändringar kan därmed inte anses vara statistiskt säkerställda. Det mest troliga är ändå att resultatet har förändrats i den riktning som redovisas.

Resultaten för enskilda studerandegrupper har högre felmarginaller då de baserar sig på färre svar. I en tabellbilaga återfinns samtliga resultat samt respektive resultats felmarginall, fördelat på de olika studerandegrupperna.

1.5 Rapportens struktur

Kapitel 2 handlar om de studerandes upplevelse av studiesituationen. Det handlar bland annat om hur de studerande upplever lärarnas förmåga att lära ut, om de upplever att de får stöd i studierna från olika håll och varför de valt att börja studera.

I kapitel 3 ges en beskrivning av hur de studerande upplever sin hälsosituation. Det görs jämförelser med befolkningen i stort och de studerandes upplevelser av olika hälsobesvär redovisas.

I kapitel 4 är fokus på hur de studerande upplever sin studieekonomi och hur de ser på studiemedel. Arbete under studietiden, de studerandes försörjningskällor, studiemedlets tillräcklighet och studiemedlets betydelse för valet att studera är exempel på områden som tas upp.

Några avslutande reflektioner kring undersökningens resultat görs i kapitel 5.

Urval och svarsfrekvenser finns redovisade i bilaga 1. I bilaga 2 beskrivs hur bortfallsanalysen genomförts. Enkäten i sin helhet finns i bilaga 3. I en särskild tabellbilaga (särtryck) återfinns svaren på samtliga frågor, och fördelat på kön, ålder, utbildningsnivå samt studerande med och utan studiemedel. I tabellbilagan finns även felmarginaller presenterade för samtliga frågor och grupper.

2 Upplevelsen av studiesituationen

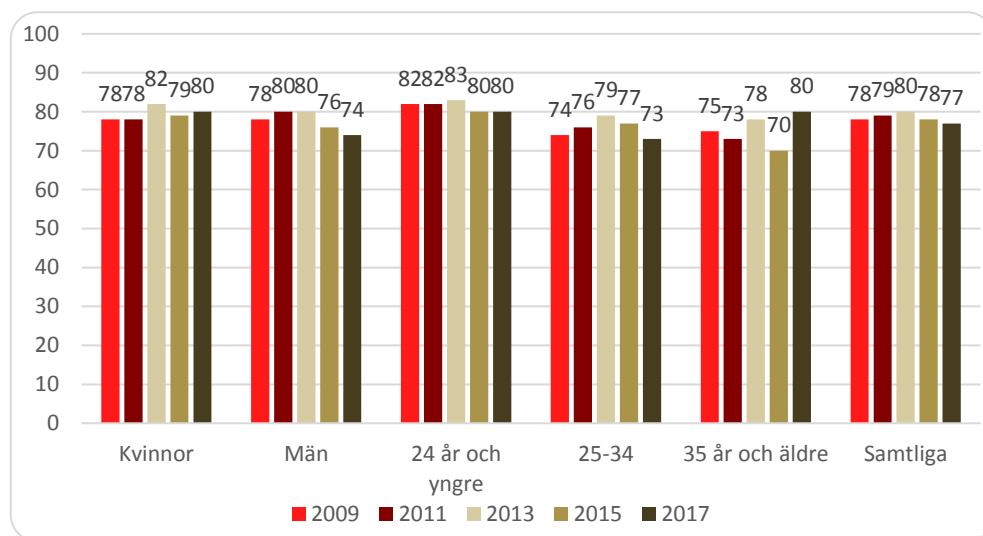
I detta kapitel ges en beskrivning av de studerandes upplevelse av sin studiesituation. Det handlar bland annat om hur de studerande upplever lärarnas förmåga att lära ut, om de upplever att de får stöd i studierna från olika håll och varför de valt att börja studera.

2.1 Något lägre andel upplever att studiesituationen är bra

En betydande majoritet av de studerande upplever att studiesituationen är bra. I årets undersökning svarar 77 procent att de upplever att studiesituationen är bra eller mycket bra. Andelen som upplever att studiesituationen är bra eller mycket bra har varit i stort sett densamma under de senaste fem undersökningarna. En viss nedgång har dock skett mellan 2015 och 2017. Minskningen är särskilt tydlig för män och studerande i åldrarna 25-34 år.

För vissa grupper har dock andelen som svarar att studiesituationen är bra eller mycket bra ökat jämfört med tidigare års undersökningar. Ett exempel är studerande i gruppen 35 år och äldre där en betydligt högre andel upplever att studiesituation är bra jämfört med föregående undersökning.

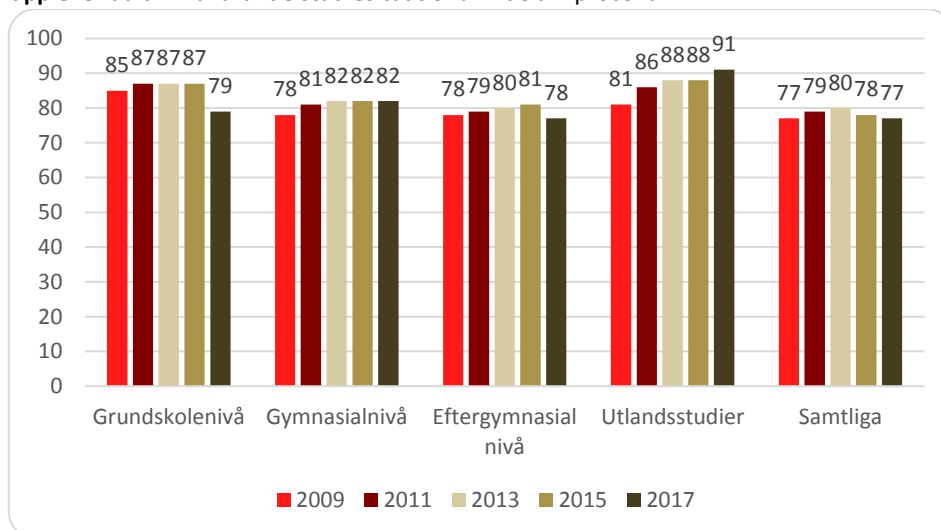
Diagram 2.1 Andelen som svarat "Bra" eller "Mycket bra" på frågan: Utifrån dina studier under..., hur upplever du din nuvarande studiesituation? Andelar i procent.

Det finns även tydliga skillnader mellan olika utbildningsnivåer och studerande som läser utomlands. Vid tidigare undersökningar har studerande på grundskolenivå och studerande utomlands i större utsträckning än studerande på övriga nivåer uppgett att studiesituationen är bra eller mycket bra. I årets undersökning är dock andelen för studerande på grundskolenivå betydligt lägre än vid föregående undersökning. För dessa är nedgången stor, 8 procentenheter. I huvudsak handlar förändringen om att andelen som valt alternativet "varken eller" som svar på frågan om hur studiesituationen upplevs har ökat med 6 procentenheter jämfört

med föregående undersökning.⁴ För gruppen utlandsstuderande har andelen som svarat att studiesituationen är bra eller mycket bra ökat med 3 procentenheter.

Diagram 2.2 Andelen som svarat "Bra" eller "Mycket bra på frågan: Utifrån dina studier under..., hur upplever du din nuvarande studiesituation? Andelar i procent.

2.2 Det vanligaste skälet att studera är att det framtida arbetet kräver det

Många knyter anledningen till att man börjar studera till det framtida yrket. Det vanligaste skälet att börja studera är att det krävs en viss utbildning för det man vill arbeta med. I årets undersökning anger 83 procent detta som ett motiv till att de började studera. Att förbättra möjligheterna till en framtida anställning är även det ett viktigt skäl för valet att börja studera. Detta svarsalternativ valdes av 79 procent av de studerande. En majoritet av de studerande har också betonat att det var självklart att studier skulle påbörjas. Här är det alltså inte det framtida yrket som är målet, utan att studier är i sig det primära.

Sett över de senaste tio åren är de uppgivna skälen till att börja studera tämligen stabila över tid. Ett skäl som ökat i frekvens sedan 2007 är argumentet att studera för att kunna söka vidare till högre studier, från 16 till 26 procent. Ett skäl som dock minskat i betydelse sett över en längre tidsperiod är att börja studera för att öka chanserna att få ett arbete. Andel som anger detta som motiv för valet att börja studera har minskat med 8 procentenheter under den senaste tioårsperioden, men det är fortfarande det näst vanligaste angivna skälet.

⁴ Överlag är också felmarginalerna större för denna fråga i 2017 års undersökning jämfört med tidigare års undersökningar.

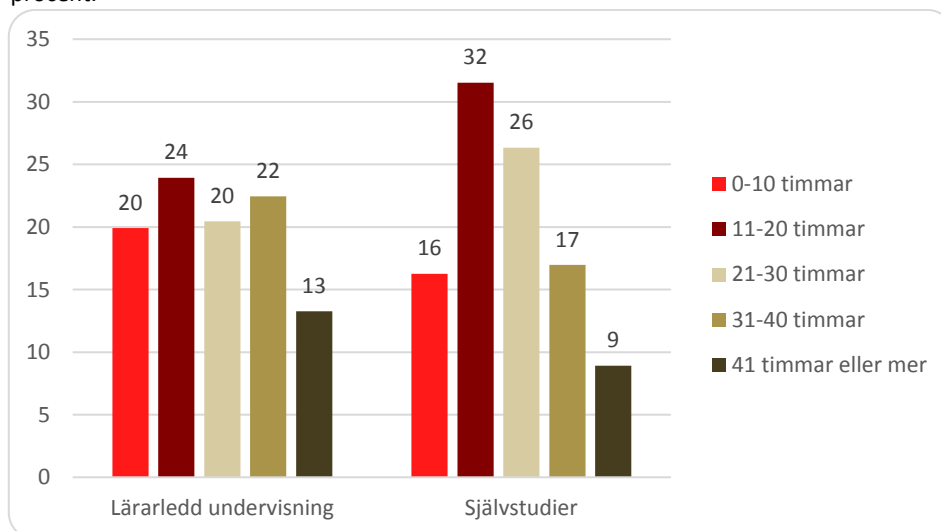
Tabell 2.1 Andel som svaret "stämmer till stor del" eller "stämmer helt" på frågan: Varför började du studera på nuvarande nivå? Andelar i procent.

För att...	2007	2009	2011	2013	2015	2017
... det var självklart att jag skulle studera	61	64	66	69	69	67
... öka mina chanser att få ett arbete	87	88	84	82	81	79
... kunna söka vidare till högre studier	16	20	23	28	30	28
... få ekonomiskt stöd, t.ex. studiemedel, så att jag kan försörja mig	5	6	6	10	9	8
... det krävs utbildning för det jag vill arbeta med	88	87	86	83	86	83
... bli mer allmänbildad och få större kunskaper	66	71	70	71	75	69

2.3 Hur mycket tid studierna tar varierar

I undersökningen har de studerande fått uppskatta hur mycket tid de lägger ned på sina studier varje vecka, både i form av lärarledd undervisning och i form av självstudier. Här redovisas främst svaren för heltidsstuderande. Av de heltidsstuderande uppskattar 44 procent att de lägger 20 timmar eller mindre per vecka på lärarledd undervisning. Motsvarande andel för självstudier på egen hand är 48 procent. Omkring fyra av tio heltidsstuderande anger att de tillbringar mellan 20 och 40 timmar per vecka med lärarledd undervisning. En lika stor andel bedömer att de lägger ned motsvarande tid på självstudier.

Diagram 2.3 Svar på frågan: Ungefär hur många timmar ägnar du i genomsnitt åt dina nuvarande studier? Fördelat på lärarledd undervisning och självstudier. Endast heltidsstuderande. Andelar i procent.

Det finns en viss variation mellan olika utbildningsnivåer när det gäller hur många timmar studerande lägger ned på sina studier per vecka. För studerande i Sverige är det generella

mönstret att studerande på grundskole- och gymnasienivå lägger ned förhållandevis mycket tid på lärarledda studier medan studerande på eftergymnasial nivå lägger ned relativt mycket tid på självstudier. Studerande med studiemedel för utlandsstudier lägger generellt ned mycket tid på både lärarledd undervisning och självstudier, framförallt jämfört med studerande på eftergymnasial nivå i Sverige.

2.4 Lärares förmåga att lära ut och samarbete med studiekamrater är bra

Åtta av tio studerande anger att lärares och handledares förmåga att lära ut är bra eller mycket bra. Upplevelsen av denna aspekt är stabil över tid och resultatet för 2017 års undersökning överensstämmer i princip med 2015 års siffror.

Samarbetet mellan den studerande och dennes studiekamrater upplevs generellt sett fungera bra. Andelen som angav att samarbetet fungerade bra eller mycket bra var 81 procent, vilket är en i stort sett lika hög andel som vid föregående undersökning. Studerande på gymnasienivå tenderar dock att uppleva samarbetet något sämre än de övriga grupperna. För studerande på grundskolenivå har andelen som uppger att samarbetet med studiekamraterna fungerar bra ökat markant jämfört med 2015 års undersökning. I årets undersökning var andelen 85 procent, vilket är en ökning med 7 procentenheter.

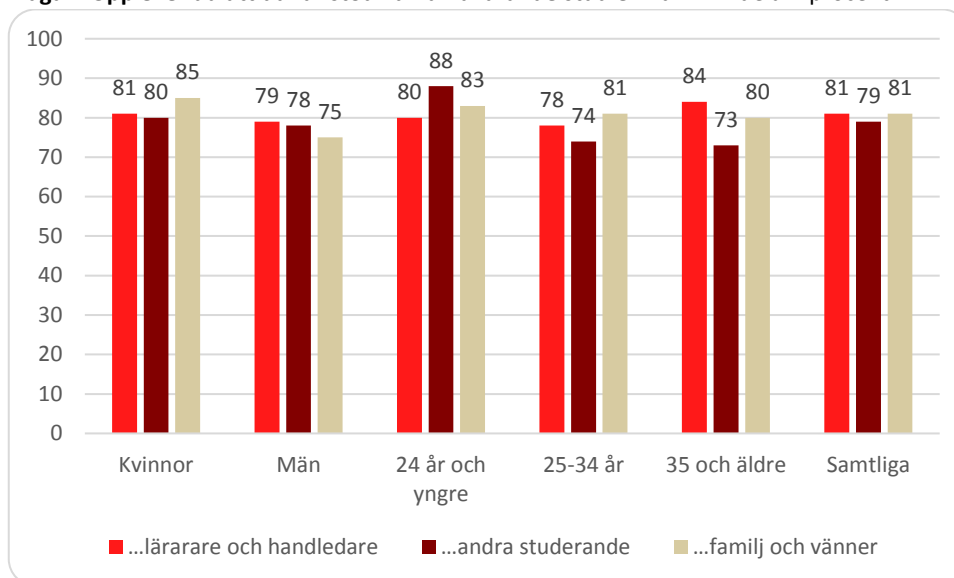
Tabell 2.2 Andel som svarat "Bra" eller "Mycket bra" på frågan: Utifrån dina studier 2017, hur upplever du... Andelar i procent.

	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Eftergymnasial nivå	Utlandsstudier	Samtliga
... lärares och handledares förmåga att lära ut?	90	83	79	85	80
... samarbetet mellan dig och dina studiekamrater?	85	71	83	87	81

2.5 De flesta upplever stöd från sin omgivning

Åtta av tio studerande uppger att de får stöd i sina studier av lärare och handledare. Upplevelsen av stöd från andra studerande ligger på samma nivå. När det gäller stöd från andra studerande finns dock tydligare skillnader mellan olika åldersgrupper. Yngre studerande upplever, likt tidigare år, i högre grad att de känner stöd från sina studiekamrater än äldre studerande.

Diagram 2.4 Andel som svarat "Ja, i allra högsta grad", "Ja, till stor del" och "Ja, till viss del" på frågan: **Upplever du att du får stöd i dina nuvarande studier från...** Andelar i procent.

Även stödet från familj och vänner är tillfredställande för en klar majoritet av de studerande. Dock uppger en betydligt lägre andel av männen än av kvinnorna att de får stöd från familj och vänner. Andelen av männen som säger att de får stöd från familj och vänner är 75 procent. Motsvaranden andel för kvinnorna är 85 procent.

En förhållandevis låg andel, 12 procent, av de studerande anger att de har upplevt kränkande bemötande i samband med sina studier. Andelen är något högre för kvinnor (14 procent) än för män (10 procent). För kvinnorna är det vanligast att ha upplevt en kränkning på grund av sin könstillhörighet, 7 procent av kvinnorna angav detta. För män är det vanligast att ha upplevt sig kränkt på grund av etnisk tillhörighet. Resultatet är ungefär detsamma som i 2015 års undersökning.

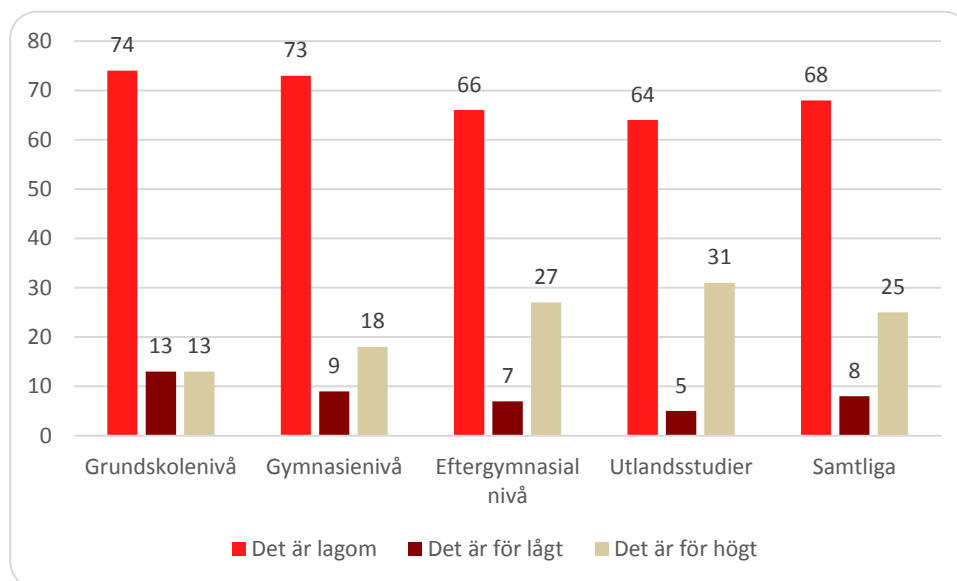
2.6 Fler upplever att studietempot är för högt

Merparten av de studerande upplever att studietempot varken är för högt eller för lågt. I årets undersökning är andelen som uppger att studietempoet är lagom 68 procent, vilket är 3 procentenheter lägre än vid förra undersökningen. Andelen som anger att studietempot är för högt har ökat något.

En jämförelse med föregående undersökning visar att andelen som upplever att studietempot är för högt har ökat för eftergymnasiala studier i Sverige och för utlandsstudier. Ökningen är särskilt stor för utlandsstuderande där andelen ökat med 6 procentenheter. För studerande på grundskole- och gymnasienivå har istället andelen som uppger att studietempot är för lågt ökat jämfört med tidigare.

Andelen som uppger att studietempot är för högt är högst bland utlandsstuderande och lägst bland studerande på grundskolenivå. Något högre andel kvinnor än män upplever att tempot är för högt. Likaså är det en något högre andel av studerande yngre än 25 år som tycker att tempot är för högt, jämfört med studerande i de äldre åldersgrupperna.

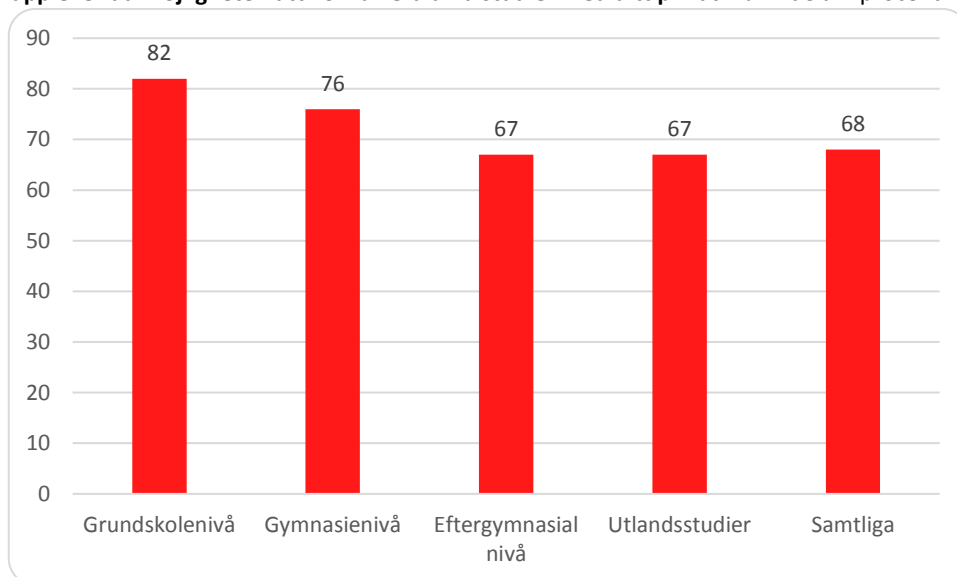
Diagram 2.5 Svar på frågan: Hur upplever du studietempot i dina nuvarande studier? Andelar i procent.

2.7 Att kombinera studier och privatliv är möjligt för de flesta

En dryg majoritet, sju av tio, upplever att studier och privatliv går bra att förena. Andelen som svarar att det går bra eller mycket bra kombinera studier och privatliv är 68 procent i årets undersökning, vilket är en marginell minskning jämfört med 2015. Studerande på grundskole- och gymnasienivå upplever oftare än studerande på övriga utbildningsnivåer att det går bra att kombinera studier och privatliv.

Diagram 2.6 Andel som svarat "Mycket bra" eller "Bra" på frågan: Utifrån dina studier 2017, hur upplever du möjligheten att kombinera dina studier med ditt privatliv? Andelar i procent.

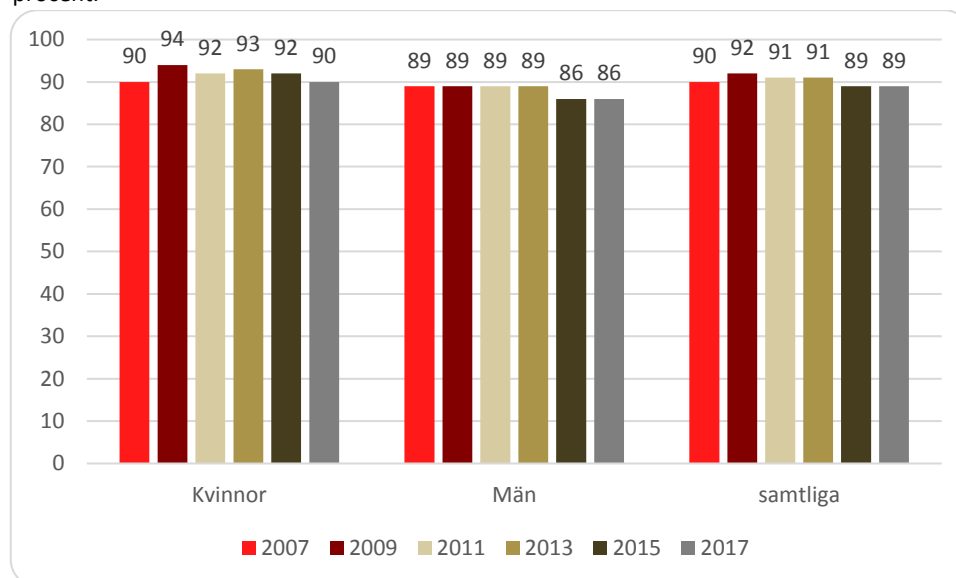

Det är ingen större skillnad mellan kvinnor och män när det gäller bedömningen av möjligheten att kombinera studier och privatliv. Andelen som anger att det går bra eller mycket bra att kombinera studierna med privatlivet är några procentenheter lägre för åldersgruppen 25-34 år än för övriga åldersgrupper.

2.8 De flesta tror på en ljus framtid

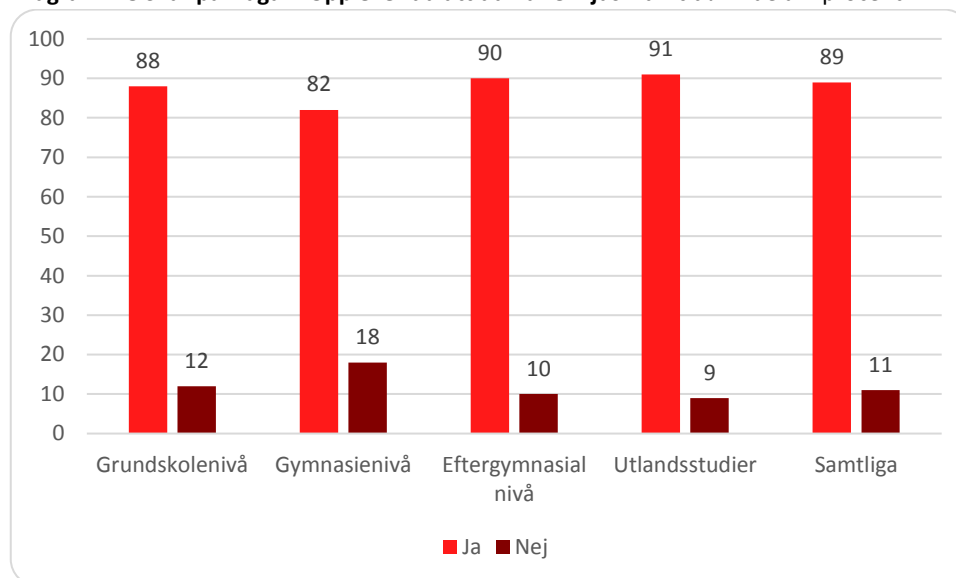
Nio av tio har sedan tio år tillbaka uppfattat att deras framtid är ljus. Det som emellertid kan noteras är en liten minskning i andelen under de två senaste undersökningarna jämfört med tidigare. Bland såväl de yngsta (24 år och yngre) som de äldsta (35 år och äldre) upplever 90 procent att de har en ljus framtid. Andelen är något lägre i gruppen 25- 34 år.

Diagram 2.7 Andel som svarat "Ja" på frågan: Upplever du att du har en ljus framtid? Andelar i procent.

Studerande på gymnasienivå upplever i lägre grad att man har en ljus framtid än studerande på övriga nivåer. Av dem som studerande på gymnasial nivå svarar 18 procent ”nej” på frågan om man upplever att man har en ljus framtid, medan det för studerande på övriga utbildningsnivåer handlar om 9-12 procent.

Diagram 2.8 Svar på frågan: Upplever du att du har en ljus framtid? Andelar i procent.

2.9 Studiesituationen i korthet

En betydande majoritet av de studerande upplever sin studiesituation som bra. Andelen som uppger att studiesituationen är bra eller mycket bra är 77 procent. För studerande vid grundskolenivå minskar dock andelen jämfört med föregående undersökning. För utlandsstuderande har andelen istället ökat.

Skälen till att man börjar studera har ofta att göra med det man vill arbeta med i framtiden. Utbildningen ska förbättra möjligheterna till att få en viss typ av jobb, men också bättre möjligheter till en anställning i sig. Att bli mer allmänbildad är också ett vanligt argument. En majoritet uppger även att det var ett självklart val att börja studera. Ett skäl att börja studera som ökat i betydelse över tid möjligheten att kunna söka vidare till högre studier.

De studerande är nöjda med lärares och handledares pedagogiska förmåga. Även samarbetet med studiekamrater verkar ligga på samma relativt höga nivå. Majoriteten finner också stöd hos lärare och handledare, andra studerande och familj och vänner.

Merparten av de studerande uppger att studietempot varken är för högt eller för lågt. Var tredje utlandsstuderande och var fjärde studerande på eftergymnasial nivå upplever dock att studietempot är för högt. Andelen som anger detta inom dessa två grupper har också ökat sedan förra undersökningen 2015.

De studerande är optimistiska, nio av tio tror på en ljus framtid. Denna andel är också stabil över tid.

3 Upplevelsen av hälsosituationen

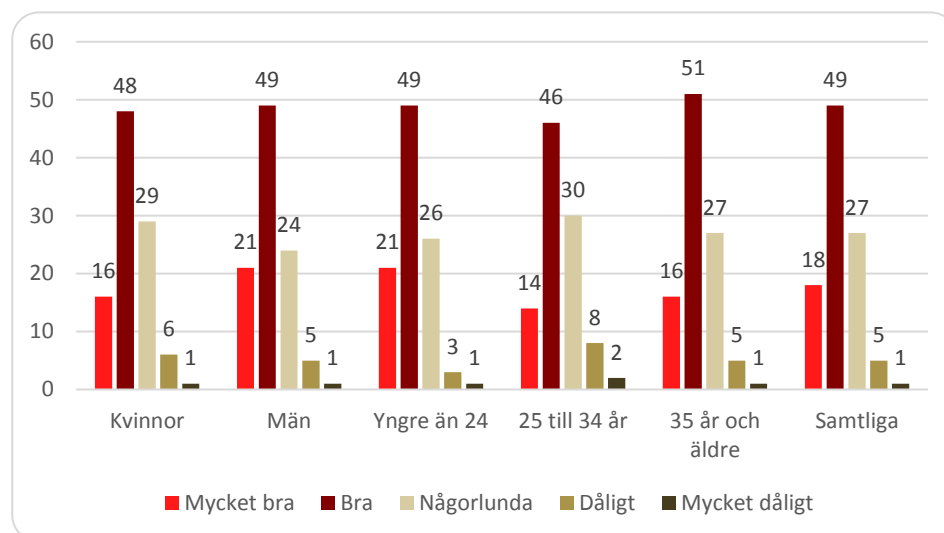
Kapitlet redogör för hur de studerande upplever sin hälsosituation i allmänhet, hur den upplevs i jämförelse med innan man började studera, samt förekomsten av olika hälsobesvär.

3.1 Majoriteten upplever att de mår bra

Merparten av de studerande upplever att de mår bra. Totalt uppger 67 procent att de mår bra eller mycket bra. Andelen är dock 2 procentenheter lägre än vid 2015 års undersökning. Andelen studerande som anger att de mår dåligt eller mycket dåligt är 6 procent, vilket är 1 procentenhet högre än vid förra undersökningen.

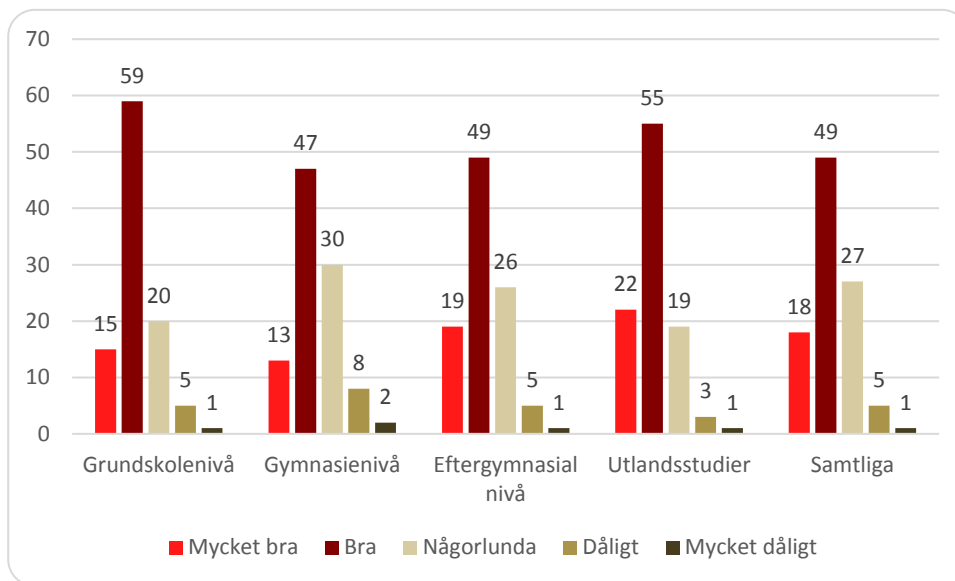
En högre andel av männen än av kvinnorna anger att de mår bra eller mycket bra. Förhållandet var detsamma vid 2015 års undersökning. Fördelningen på åldersgrupper visar att en högre andel av de yngre upplever att hälsotillståndet är bra eller mycket bra jämfört med äldre studerande.

Diagram 3.1 Svar på frågan: Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd idag? Andelar i procent.

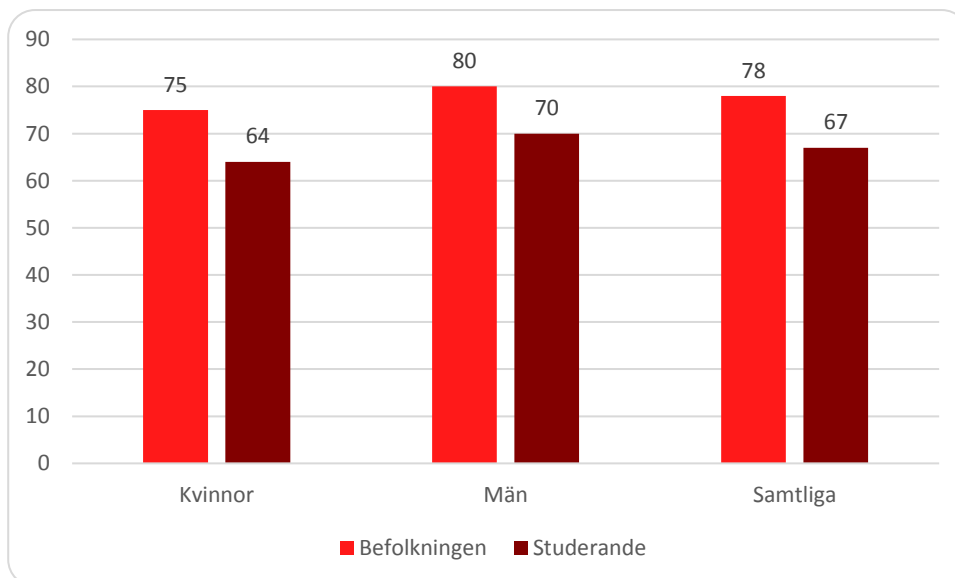
Utlandsstuderande och studerande på grundskolenivå anger i högre grad än övriga att deras hälsotillstånd är mycket bra eller bra. I övrigt gör studerande på olika utbildningsnivåer en förhållandevis likvärdig bedömning av hälsan.

Diagram 3.2 Svar på frågan: Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd idag? Andelar i procent.

De studerandes bedömning av hälsan kan jämföras med resultatet från SCB:s undersökning om levnadsförhållanden från 2016. Precis som i tidigare undersökningar är det en lägre andel av de studerande som uppger att de mår bra eller mycket bra jämfört med befolkningen i stort. I vår undersökning ligger andelen ungefär 10 procentenheter lägre än i SCB:s undersökning, vilket även var fallet i 2015 års undersökning. Befolkningen generellt, det vill säga kvinnor och män mellan 16 och 84 år, upplever således i något högre grad än studerande att hälsotillståndet är bra. Precis som bland studerande gör dock män en mer positiv bedömning av hälsotillståndet även bland befolkningen i stort.

Diagram 3.3 Upplevelsen av gott/bra hälsotillstånd, jämförelse² mellan SCB:s undersökning om levnadsförhållanden 2016¹. Andelar i procent.

¹ SCB, Undersökning om levnadsförhållanden (ULF/SILC), sökord hälsa, www.scb.se, besökt 2018-02-23.

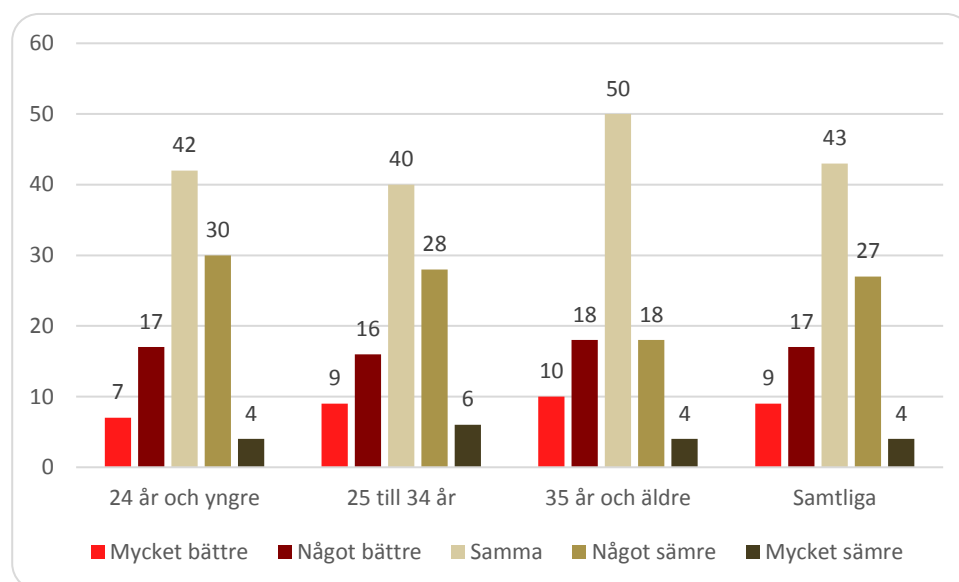
² Resultatet för bra och mycket bra har summerat i vår undersökning. Siffrorna från SCB är från tabell och inte bearbetade.

Hälsoupplevelsen kan förändras över tid. Att studerande gör en mer negativ bedömning av sitt hälsotillstånd än befolkningen i stort väcker frågan om studierna i sig påverkar hälsan negativt. Flertalet studerande upplever dock inte att hälsan försämrats jämfört med innan de började studera. Skillnaden mellan könen är små. Det som kan noteras är situationen för studerande på gymnasienivå där andelen, 38 procent, som upplever att den har förbättrats, är högre än bland studerande på andra utbildningsnivåer. Även för studerande på grundskolenivå är andelen hög för uppfattningen att hälsotillståndet är bättre än innan man började studera.

Det finns vissa skillnader mellan olika åldersgrupper i bedömningen av hur valet att börja studera påverkat hälsan. Det är särskilt gruppen 35 år och äldre som anger att hälsotillståndet är bättre. För den yngsta gruppen, 24 år och yngre, liksom gruppen 25 till 34 år är det mer frekvent att man anger att hälsosituationen är sämre. Fyra av tio totalt sett anger dock att hälsan är oförändrad.

Diagram 3.4 Svar på frågan: Hur bedömer du din hälsa idag jämfört med innan du började studera på nuvarande utbildningsnivå? Andelar i procent.

3.2 Hälften av de studerande känner sig ofta stressade

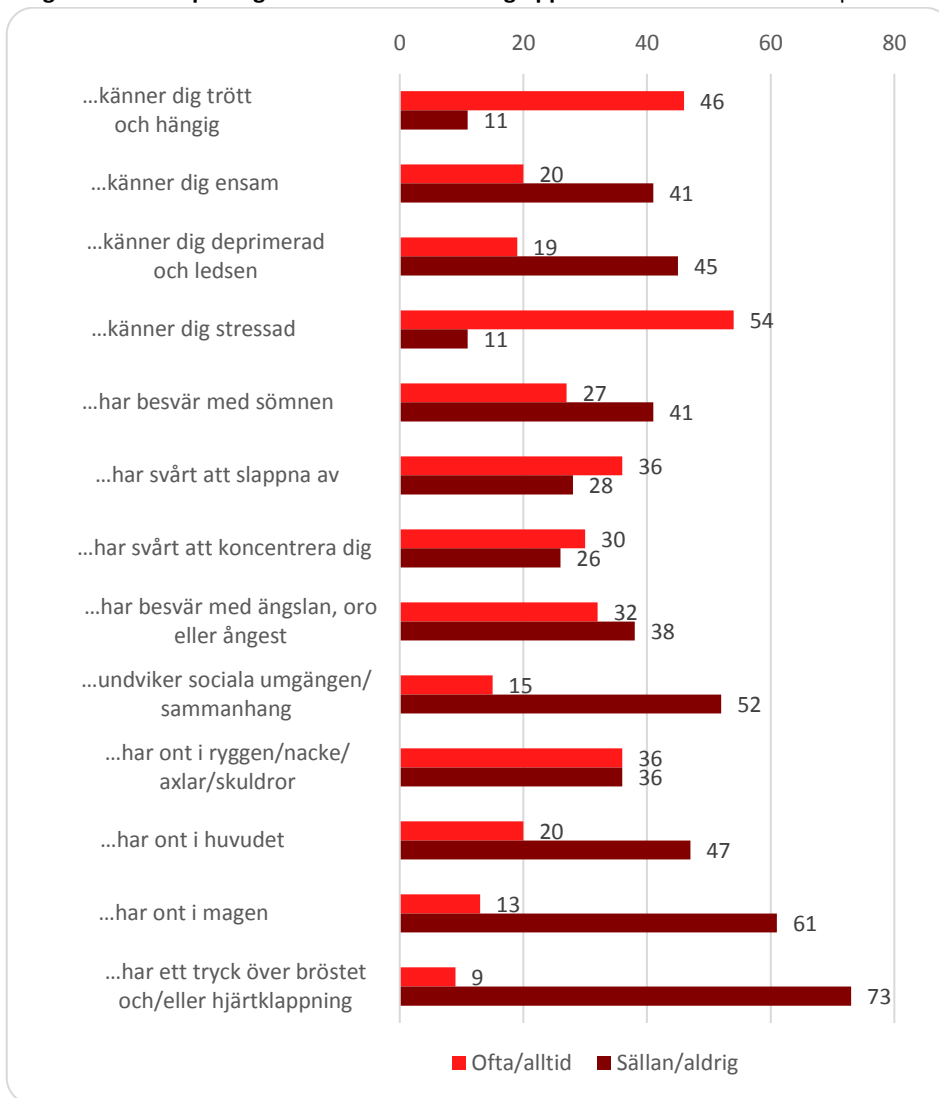
I tidigare undersökningar har upplevelsen av olika former av hälsobesvär varit en återkommande del. De studerande har i tidigare undersökningar ombetts svara ja eller nej på frågan om de ofta upplever olika typer av hälsobesvär. I årets undersökning har emellertid frågeställningen förändrats. Istället för att enbart ange om de ofta upplever de olika hälsobesvären har de studerande istället fått uppge i vilket utsträckning de upplever dessa besvär. Förändringen av frågan ger en bättre bild av förekomsten av hälsobesvär bland de studerande, samtidigt innebär den att det inte går att göra tillförlitliga jämförelser med tidigare undersökningar.

Det vanligaste hälsobesväret bland studerande är att man känner sig stressad. Av de studerande uppger 54 procent att de ofta eller alltid känner sig stressade. Endast 11 procent anger att de sällan eller aldrig är stressade.

Näst efter upplevelsen av stress är de vanligaste hälsobesvärerna att känna sig trött och hängig, svårigheter att slappna av, smärtor i rygg, nacke axlar eller skuldror, samt besvär med ängslan oro eller ångest. Av de studerande är det 46 procent som anger att de ofta eller alltid känner sig trötta och hängiga. Motsvarande andel för dem som uppger att de har svårt att slappna av är 36 procent. För upplevelse av smärtor i rygg, nacke, axlar eller skuldror, samt besvär med ängslan, oro eller ångest är andelarna 36 respektive 32 procent. Minst vanligt är det att de studerande känner ett tryck över bröstet eller hjärtklappning. Endast 9 procent uppger att de ofta eller alltid upplever denna typ av besvär och hela 73 procent svarar att de aldrig eller sällan upplever detta.

Även om det inte går att göra en direkt jämförelse mellan årets och föregående undersökningar visar resultatet på att det är ungefär samma hälsobesvär som dominerar nu jämfört med för två år sedan.

Diagram 3.5 Svar på frågan: I vilken utsträckning upplever du att du... Andelar i procent.

För både kvinnor och män är stress det vanligaste hälsobesväret. Andelen av kvinnorna som uppger att de ofta eller alltid känner sig stressade är dock betydligt högre än motsvarande andel för männen, 62 procent för kvinnorna och 43 procent för männen. För samtliga av de fem vanligaste besvären anger en högre andel av kvinnorna jämfört med männen att de ofta eller alltid upplever dessa.

Sett utifrån ålder finns det en viss variation mellan vilka hälsobesvär som är vanligast. Gruppen 25 till 34 år är den som oftast upplever de vanligaste hälsobesvären. Den grupp som i lägst utsträckning uppger att de ofta eller alltid upplever de utvalda besvären är studerande som är 35 år eller äldre. Stress, följt av att känna sig trött och hängig är de två typerna av besvär som har högst andelar oavsett åldersgrupp.

Tabell 3.1 De fem vanligaste hälsobesvären. Andel som svarat "Ofta" eller "Alltid" på frågan: I vilken utsträckning upplever du att du...? Andelar i procent fördelat på åldersgrupper.

	Kvinnor	Män	24 år och yngre	25-34 år	35 år och äldre	Samtliga
...känner dig stressad	62	43	55	58	45	54
...känner dig trött och hängig	51	39	44	53	38	46
...har svårt att slappna av	40	30	38	40	25	36
...har ont i ryggen/nacke/axlar/skuldror	44	23	34	38	33	36
...besvär med ångslan, oro eller ångest	34	25	36	35	14	32

Både studerande vid eftergymnasial nivå och utlandsstuderande betonar stress som ett återkommande besvär. För studerande på grundskolenivå är andelen som uppger att de ofta eller alltid upplever besvär lägre än för studerande på övriga nivåer. Det gäller samtliga av de fem vanligaste hälsobesvären.

Tabell 3.2 De fem vanligaste hälsobesvären. Andel som svarat "Ofta" eller "Alltid" på frågan: I vilken utsträckning upplever du att du...? Andelar i procent, fördelat på utbildningsnivåer.

	Grundskole-nivå	Gymnasie-nivå	Eftergymnasial nivå	Utlandsstudier	Samtliga
...känner dig stressad	28	46	55	58	54
...känner dig trött och hängig	25	43	47	42	46
...har svårt att slappna av	16	36	37	36	36
...har ont i ryggen/nacke/axlar/skuldror	25	38	36	37	36
...besvär med ångslan, oro eller ångest	13	27	32	33	32

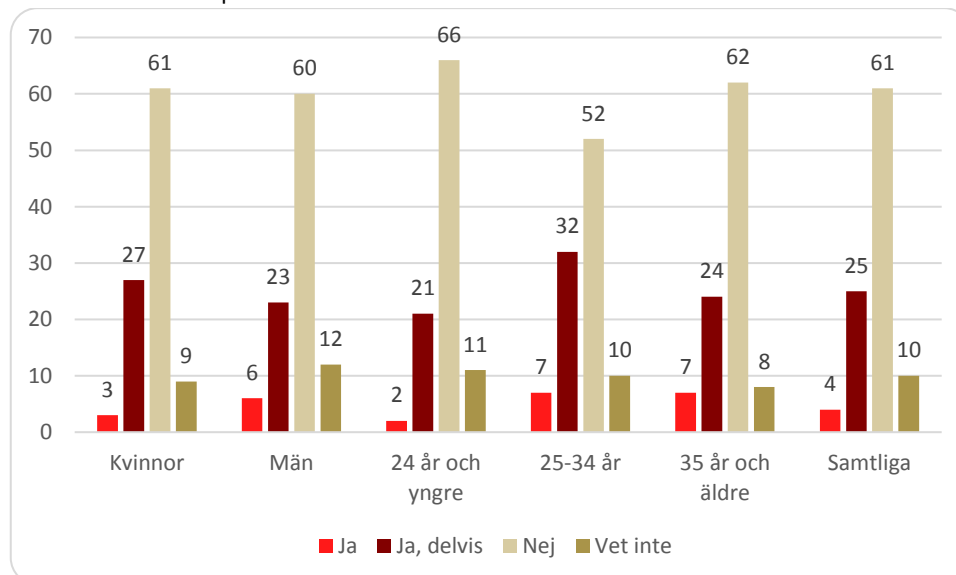
3.3 Hälsobesvär beror på studiesituationen snarare än ekonomiska faktorer

Det finns många faktorer som kan påverka upplevelsen av olika hälsobesvär. De studerande har fått ange i vilken utsträckning de tror att de upplevda besvären beror på den ekonomiska situationen respektive studiesituationen.

Majoriteten bland kvinnor och män ser inte något samband mellan den ekonomiska situationen och sina upplevda hälsobesvär. Omkring en tredjedel av de studerande tycker dock att det kan finnas ett sådant samband, men utan några större skillnader mellan könen.

Studerande i gruppen 24 år eller yngre är de som i lägst utsträckning uppger att de tror att de upplevda besvären beror på den ekonomiska situationen. I gruppen är det 23 procent som svarat att de upplevda besvären helt eller delvis kan kopplas till den ekonomiska situationen. Motsvarande andel för åldersgruppen 25-34 år är 39 procent, och för studerande som är 35 år eller äldre 31 procent.

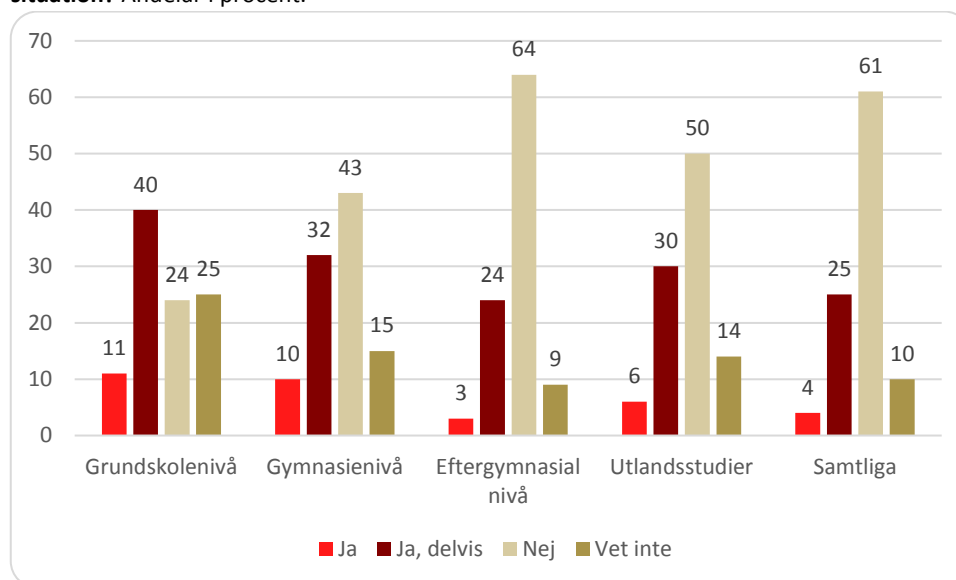
Diagram 3.6 Svar på frågan: Tror du att detta/dessa besvär beror på din nuvarande ekonomiska situation? Andelar i procent.

En skillnad jämfört med undersökningen från 2015 är att det är färre som ser sambandet mellan hälsobesvär och den ekonomiska situationen. Andelen som uppger att hälsobesvären helt eller delvis kan kopplas till den ekonomiska situationen är 9 procentenheter lägre i årets undersökning, 29 procent 2017 jämfört med 38 procent 2015. Liksom vid föregående undersökning är det studerande i åldrarna 25 till 34 som tydligast upplever ett samband mellan hälsobesvär och ekonomisk situation.

Betydelsen av den ekonomiska situationen för upplevelsen av hälsobesvär varierar även mellan olika utbildningsnivåer. Främst är det studerande på grundskole- och gymnasienivå som upplever ett samband mellan den ekonomiska situationen och hälsobesvär. Vilket troligen kan förklaras av att de är äldre, oftare har barn och befinner sig i en livssituation som i många fall är annorlunda än de som läser på eftergymnasial utbildning. Hos studerande på eftergymnasial nivå finner vi de jämförelsevis klart högsta andelarna för uppfattningen att hälsobesvären *inte* beror på den ekonomiska situationen.

Diagram 3.7 Svar på frågan: Tror du att detta/dessa besvär beror på din nuvarande ekonomiska situation? Andelar i procent.

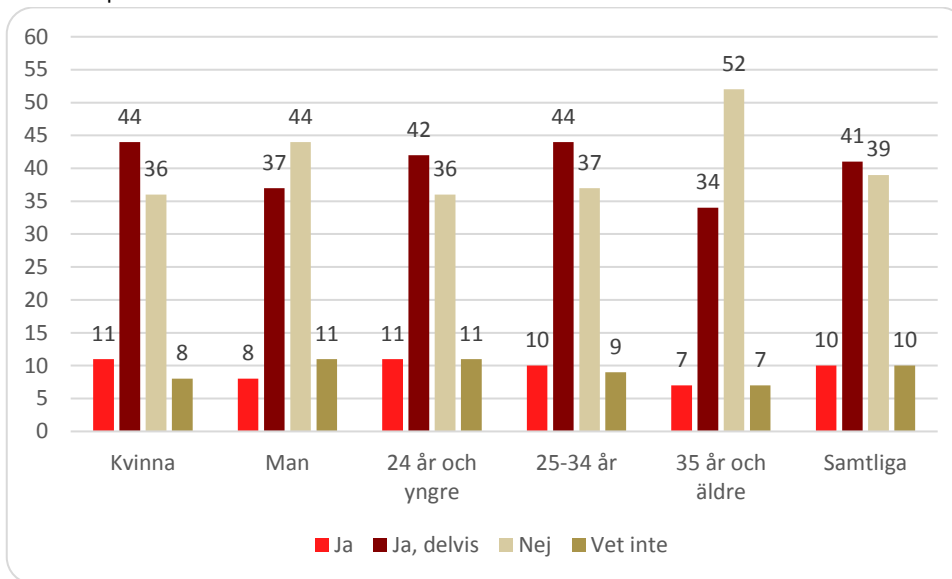

En majoritet av de studerande anger att det finns ett samband mellan deras studiesituation och de besvär som de upplever. Andelen som uppger att de upplevda hälsobesvären helt eller delvis beror på studiesituationen är 51 procent i årets undersökning. Trots att över hälften av respondenterna anger att det finns ett samband mellan studiesituation och hälsobesvär har andelen minskat betydligt jämfört med 2015 års undersökning. Då uppgav över 60 procent att de upplevda hälsobesvären berodde på studiesituationen.⁵

Kvinnor anger i högre grad än män att de upplevda hälsobesvären beror på deras studiesituation, 55 jämfört med 45 procent. Förhållandet var i stort sett detsamma i 2015 års undersökning.

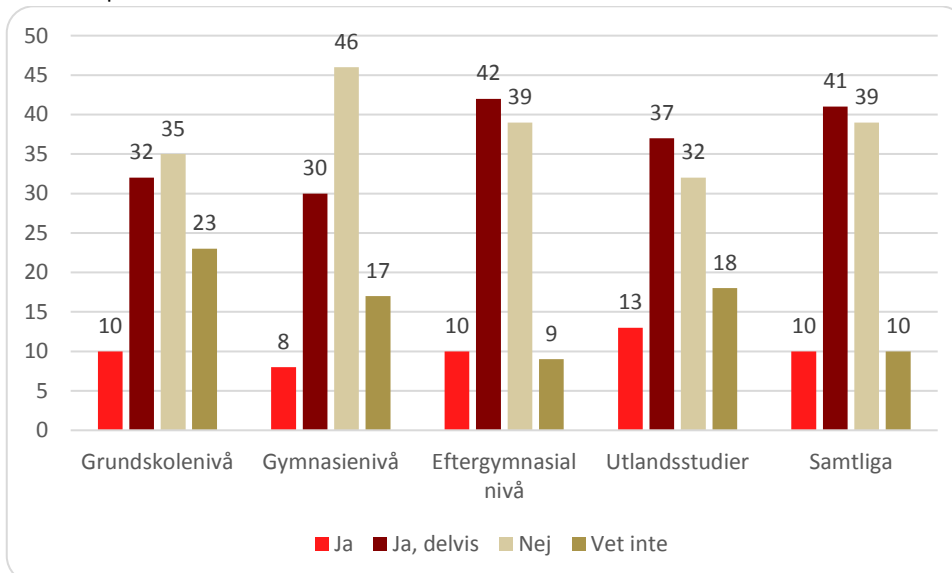
⁵ Det finns dock en viss osäkerhet i jämförelsen mellan 2015 och 2017 då svarsalternativen för frågan om upplevda besvär fick en annan utformning 2017 och detta kan få följdverkningar även på svaren för vad besvären kan kopplas till.

Diagram 3.8 Svar på frågan: Tror du att detta/dessa besvär beror på din nuvarande studiesituation.
Andelar i procent.

Studierande som är 35 år och äldre anger i lägst utsträckning att de hälsobesvär som de upplever beror på deras studiesituation. Andelen i denna grupp som svarat att de upplevda hälsobesvärerna helt eller delvis beror på studiesituationen är 41 procent. Motsvarande andelar för studierande i åldersgrupperna 24 år eller yngre och 25-34 år är 52 respektive 54 procent. Precis som när det gäller skillnaderna mellan kvinnor och män liknar resultatet det som framkom i 2015 års undersökning, även om andelarna generellt är lägre nu.

Diagram 3.9 Svar på frågan: Tror du att detta/dessa besvär beror på din nuvarande studiesituation.
Andelar i procent.

Det är främst vid eftergymnasiala utbildningar och bland studerande i utlandet som vi finner dem som upplever att hälsobesvären beror på studiesituationen. I båda fallen är det en majoritet, 52 respektive 50 procent som tycker sig se ett sådant samband. Lägst andel som anger att det finns ett samband mellan den rådande studiesituationen och upplevelsen av hälsobesvär är studerande på gymnasienivå.

3.4 Färre uppger att de varit sjuka

Sjukdom kan förstås ha en inverkan på studieframgång. I studiemedelssystemet finns också inkluderat ett sjukförsäkringsskydd. Det innebär att de sjuka får behålla sina studiemedel under sjukperioden. Det krävs inga studieresultat under sjukdomstiden och antal veckor räknas inte med när antalet utnyttjade studieveckor summeras. Lånet avskrivs också från och med den trettioförsta sjukdagen.

En dryg majoritet, 62 procent, anger att man inte varit sjuk under vårterminen 2017. Totalt sett var det färre som angett att de varit sjuka i denna undersökning jämförd med 2015. Det handlar om 5 procentenheter färre. Andelen som uppger att det inte varit sjuka under vårterminen har ökat för både kvinnor och män jämfört med föregående undersökning. För kvinnorna har andelen ökat med 5 procentenheter och för män med 4 procentenheter.

Tabell 3.3 Svar på frågan: Har du varit sjuk under vårterminen 2017? Endast studerande med studiemedel. Andelar i procent.

	Kvinnor	Män	Samtliga
Ja, på heltid under kortare tid än 7 dagar	26	19	23
Ja, på heltid i mellan 7-30 dagar	4	3	4
Ja, på heltid under längre tid än 30 dagar	0	0	0
Ja, på deltid under kortare tid än 7 dagar	8	9	8
Ja, på deltid i mellan 7-30 dagar	4	3	3
Ja, på deltid under längre tid än 30 dagar	1	1	1
Nej	59	66	62

Av samtliga studiemedelstagare anger 4 procent att de varit sjuka på heltid i minst en vecka. Det är dessa som omfattas av sjukförsäkringen inom studiemedelssystemet. Av studiemedelstagarna anger 12 procent att de varit sjuka på deltid. Deltidssjuka omfattas för närvarande inte av de nuvarande sjukförsäkringsreglerna inom studiemedelssystemet.

Endast 7 procent av dem som varit sjuka på heltid har anmält detta till Försäkringskassan. Fyra av tio säger att man inte visste om möjligheten och nära majoriteten ser ingen anledning att anmäla frånvaron till Försäkringskassan. Det är troligt att många av de heltidssjuka bedömde att de skulle vara sjuka under en kort tid och därför inte anmälde sjukdomen.

Tabell 3.4 Svar på frågan: Anmälde du din sjukdom till Försäkringskassan (för utlandsstuderande: till CSN)? Andelar i procent.

	Alla som varit sjuka på heltid	Sjuka på heltid i minst 7 dagar
Ja	7	14
Nej, jag visste inte att man kan anmäla sjukdom	40	37
Nej, jag visste att man kan anmäla sjukdom, men inte till vem	2	0
Nej, jag såg ingen anledning till det	44	36
Nej, jag gjorde det inte av någon annan anledning	7	12

I den grupp av studiemedelstagare som varit sjuka på heltid i minst en vecka var andelen som anmält sjukdomen till Försäkringskassan högre än vad den var bland samtliga som varit sjuka på heltid. Av de som varit sjuka på heltid i minst 7 dagar uppger 14 procent att de också anmält sjukdomen till Försäkringskassan. Andelen har dock nästan halverats jämfört med 2015 års undersökning.⁶ En betydligt högre andel uppger istället att de inte sett någon anledning till att anmäla sjukdomen trots att de varit sjuka i mer än 7 dagar.

Det har tidigare uppmärksammats att få studerande känner sjukförsäkringen inom studiemedelssystemet och att sjukdom ska anmälas till Försäkringskassan. Andelen som uppger att de inte kände till möjligheten att anmäla sjukdom har dock minskat jämfört med 2015 års undersökning.

3.5 Andelen studerande med nedsatt funktionsförmåga fortsätter att öka

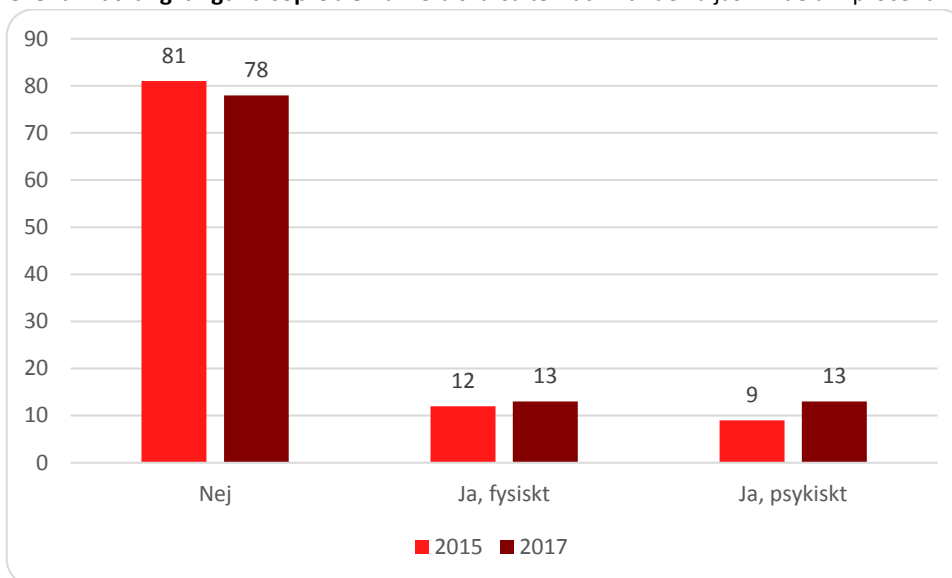
Andelen studerande som anger att de har någon form av funktionsnedsättning⁷ är i årets undersökning 22 procent. Denna andel har ökat jämfört med både 2013 och 2015 års undersökningar. I 2015 års undersökning var andelen 19 procent, vilket innebär en ökning med 3 procentenheter. Ökningen jämfört med 2015 års undersökning är tydligast för dem som uppgett att de har en psykisk funktionsnedsättning.

⁶ Resultatet att en lägre andel uppger att de anmäler sjukdom till försäkringskassan stöds även av CSN:s registerstatistik. Sedan 2015 har antalet studiemedelstagare som har godkända sjukdagar minskat. Det är även färre som har godkända sjukperioder på minst en vecka 2017 jämfört med 2015. För 2015 var antalet 7 300 respektive 5 400 personer. Preliminära siffror för 2017 är 6 800 respektive 4 800.

⁷ I enkäten har respondenterna svarat på frågan om de har nedsatt funktion, besvär efter olycksfall, långvarig sjukdom eller långvarigt hälsoproblem. Funktionsnedsättning används här som ett samlingsbegrepp för frågan.

Diagram 3.10 Svar på frågan: Har du nedsatt funktion, besvär efter olycksfall, långvarig sjukdom eller annat långvarigt hälsoproblem? Flera svarsalternativ kunde väljas. Andelar i procent.

Andelen som uppger att de har en funktionsnedsättning är högre för kvinnor än för män. I 2017 års undersökning angav 24 procent av kvinnorna att de hade en funktionsnedsättning. Motsvarande andel för männen var 20 procent. Skillnaden mellan kvinnor och män är tydligast när det gäller andelen som anger att de har en psykisk funktionsnedsättning, 14 procent för kvinnor och 11 procent för män.

Av dem som uppger att de har en funktionsnedsättning är det 70 procent anger att även studieförmågan är nedsatt, vilket även det är en ökning jämfört med föregående undersökning.

3.6 Hälsosituationen i korthet

Merparten av de studerande, 67 procent, upplever att de mår bra eller mycket bra. Endast 6 procent av de studerande anger att de mår dåligt eller mycket dåligt. En högre andel män än kvinnor anger att man mår bra eller mycket bra, detsamma gäller studerande vid grundskolenivå i förhållande till studerande vid andra nivåer.

En hög andel av de studerande upplever att hälsosituationen varken har blivit bättre eller sämre efter att de påbörjat studierna. Skillnaden mellan könen är små, likaså mellan olika utbildningsnivåer. Särskilt gruppen 35 år och äldre anger att hälsotillståndet är bättre nu än när man började studera. För de något yngre, under 35 år, är det mer frekvent att man anger att hälsosituationen är sämre.

Det vanligaste hälsobesväret bland studerande är att man känner sig stressad. Av de studerande uppger 54 procent att de ofta eller alltid känner sig stressade. Endast 11 procent anger att de sällan eller aldrig är stressade. Näst efter upplevelsen av stress är de vanligaste hälsobesvaren att känna sig trött och hängig, svårigheter att slappna av, smärtor i rygg, nacke axlar eller skuldror, samt besvär med ångslan oro eller ångest. Även om det inte går att göra en direkt jämförelse mellan årets och föregående undersökningar visar resultatet på att det är ungefär samma hälsobesvär som dominerar nu jämfört med för två år sedan.

Majoriteten bland de studerande ser inte något samband mellan den ekonomiska situationen och deras upplevda hälsobesvär. Omkring en tredjedel av de studerande tycker dock att det kan finnas ett samband mellan hälsa och ekonomi. En betydligt högre andel anger dock att det finns ett samband mellan deras studiesituation och de besvär som de upplever. Andelen som uppgett att de upplevda hälsobesvären helt eller delvis beror på studiesituationen är 51 procent i årets undersökning. Trots att över hälften av respondenterna anger att det finns ett samband mellan studiesituation och hälsobesvär så har andelen minskat betydligt jämfört med 2015 års undersökning. Då uppgav över 60 procent att de upplevda hälsobesvären berodde på studiesituationen.

Sex av tio anger att man inte varit sjuk undervårsterminen 2017. Totalt sett var det färre som angett att de varit sjuka i denna undersökning jämförd med 2015, en minskning med 5 procentenheter. Endast 7 procent av de som varit sjuka på heltid har anmält detta till Försäkringskassan. Fyra av tio säger att man inte visste om möjligheten och nära majoriteten ser ingen anledning att anmäla frånvaron till Försäkringskassan

Andelen som anger att de har en funktionsnedsättning har ökat från 19 procent 2015 till 22 procent 2017. Av dem som uppger att de har en funktionsnedsättning är det 70 procent anger att även studieförmågan är nedsatt, vilket även det är en ökning jämfört med föregående undersökning.

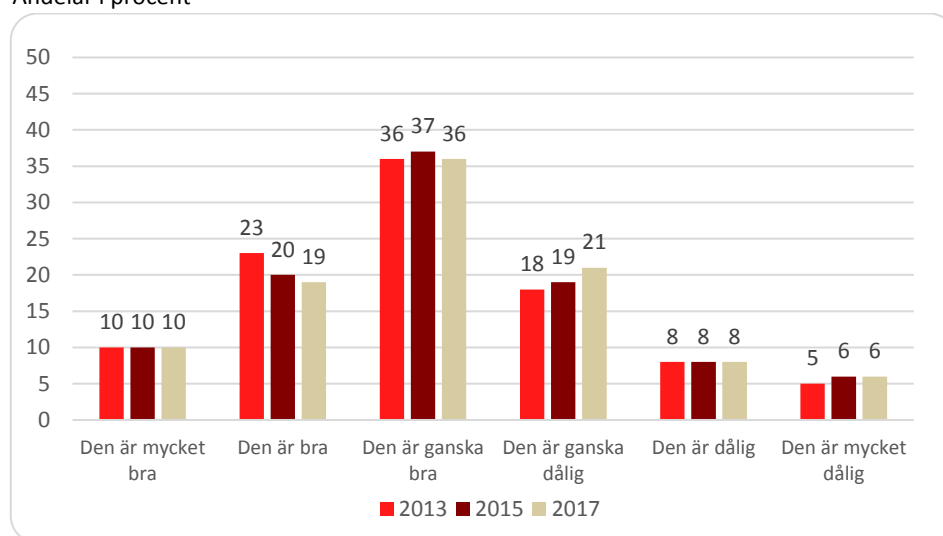
4 Upplevelsen av studieekonomin och synen på studiemedel

I detta kapitel behandlas de studerandes upplevelse av sin studieekonomi och hur de ser på studiemedlen som inkomstkälla. Vi beskriver studieekonomin generellt, förekomsten av arbete under studietiden, studiemedlen i relation till andra inkomstkällor, i vad mån studiemedlen täcker levnadsomkostnader, studiemedlen rekryterande effekt med mera.

4.1 Majoriteten upplever att studieekonomin är bra

Majoriteten, 65 procent, av studerande 2017 uppger att ekonomin under studietiden var ganska bra, bra eller mycket bra. De senaste åren har denna andel minskat något. Jämfört med 2013 års undersökning är minskningen 4 procentenheter.

Diagram 4.1 Svar på frågan: Hur upplever du att din ekonomi är under studietiden? Den är...
Andelar i procent

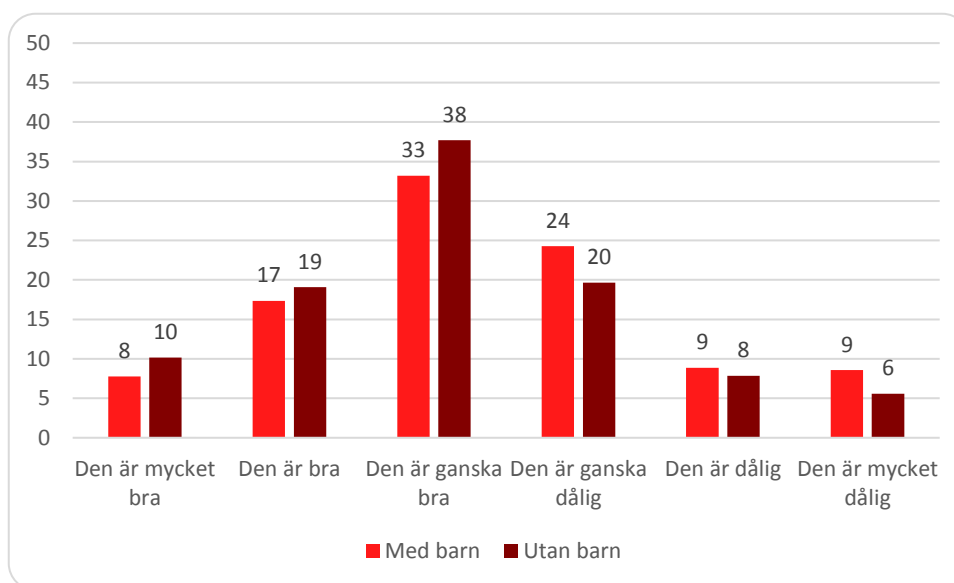

För varje mätning mellan 2007 och 2013 ökade andelen som ansåg att ekonomin var ganska bra, bra eller mycket bra, men därefter har den minskat.

Äldre gör en något mer negativ bedömning av studieekonomin än yngre. Andelen i åldersgruppen 24 år och yngre som svarar att ekonomin är ganska bra, bra eller mycket bra är 72 procent 2017. Motsvarande andelar för åldersgrupperna 25-34 år och 35 år och äldre är 57 respektive 59 procent.

Kvinnor och män upplever studieekonomin på ett likartat sätt, även om kvinnor oftare än män betecknar sin studieekonomi som ”ganska bra” och mer sällan använder ytterlighetsalternativen.

Diagram 4.2 Svar på frågan: Hur upplever du att din ekonomi är under studietiden? Den är...
Fördelat efter studerande med och utan barn. Andelar i procent

En tydlig skiljelinje när det kommer till upplevelsen av ekonomin under studietiden är den mellan studerande med och utan barn. Av de studerande som har barn anger 58 procent att deras studieekonomi är ganska bra, bra eller mycket bra. Motsvarande andel för de studerande som inte har barn är betydligt högre, 67 procent. Liksom för samtliga studerande har upplevelsen av studieekonomin förändrats något, både för dem med och för dem utan barn, jämfört med 2015 års undersökning. Skillnaden har dock minskat något mellan båda dessa grupper.

4.2 Studerande har förhållandevis små marginaler

Ett sätt att fånga den ekonomiska situationen hos studerande är ställa frågor om hur de skulle klara av oväntade utgifter. Drygt hälften av de studerande, 55 procent, uppger att de skulle klara av en oväntad utgift på 12 000 kronor utan låna eller be om hjälp. Andelen är något högre än i 2015 års undersökning. Precis som i tidigare undersökningar är det en betydligt högre andel bland studerande som inte skulle klara av denna utgift än vad det är i befolkningen i övrigt. För den totala befolkningen i Sverige över 16 år är det 19,3 procent som anger att de inte kan klara en utgift på 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp. Motsvarande andel för de studerande är 45 procent.⁸

Studerande utan studiemedel, vilka arbetar i betydligt högre utsträckning, har bättre möjligheter att klara oväntade utgifter än studerande med studiemedel. Andelen som uppger att det skulle klara en utgift på 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp är även högre bland män än bland kvinnor. Denna skillnad mellan könen återfinns även i befolkningen i stort.⁹

⁸ SCB, Undersökning om levnadsförhållanden (ULF/SILC), www.scb.se, sökord ekonomi.

⁹ SCB, Undersökning om levnadsförhållanden (ULF/SILC), www.scb.se, sökord ekonomi.

De studerande tillfrågades även om de skulle klara av en oväntad utgift på 1 000 kronor inom en vecka. I 2017 års undersökning svarar i stort sett samtliga studerande (95 procent) att de skulle klara av en sådan utgift, vilket är en något högre andel än i 2013 års undersökning. Det vanligaste är att utgiften skulle betalas med sparade medel, 65 procent anger detta. Näst vanligast är att använda studiemedel för att betala utgiften, 31 procent av de studerande valde detta alternativ.

Studerande med barn har generellt sätt svårare att klara av oväntade utgifter jämfört med studerande utan barn. Av de studerande som har barn anger 52 procent att de skulle klara av en oväntad utgift på 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp. Motsvarande andel för dem utan barn är 56 procent. En dubbelt så hög andel (8 procent) av de studerande som har barn i förhållande till dem som inte har barn (4 procent) anger att de inte skulle klara av att betala en utgift på 1 000 kronor inom en vecka. Studerande med barn anger i betydligt högre utsträckning att de skulle betala denna utgift med hjälp av löpande inkomster eller med stöd från en partner jämfört med studerande utan barn.

4.3 Ekonomiskt stöd från anhöriga minskar

Den studerandes ekonomi består ofta av fler finansieringskällor. Dessa kan förstås förändras över tid. I undersökningen har de studerande fått ange vad de använder sig av för att försörja sig under studierna. Under en längre tid har andelen minskat för flera av de inkomstkällor som de studerande använder för sin försörjning. Färre anger exempelvis att de använder sparade medel för att försörja sig jämfört med föregående undersökning. Andelen som uppger att de får stöd från föräldrar och andra anhöriga har också fortsatt att minska sedan 2015. Av samtliga studerande har även andelen som angett lön som inkomstkälla minskat mellan 2015 och 2017.¹⁰

---

¹⁰ Siffrorna för andelen som uppgett att de försörjer med löneinkomster är något osäkra. Andra resultat från undersökningen pekar på att den angivna procentsatsen för löneinkomst är underskattad. Vi vet att inte alla som angett att man arbetat även markerat att man har löneinkomst.

Tabell 4.1 Svar på frågan: Vad av följande använde du dig av för att försörja dig under vårterminen...? Andelar i procent. Flera svarsalternativ kunde väljas.

	2007	2009	2011	2013	2015	2017		
						Kvinnor	Män	Totalt
Studielån och studiebidrag från CSN	57	58	58	57	61	60	62	61
Endast studiebidrag från CSN	24	26	26	28	21	21	18	20
Bidrag eller lön för studier från arbetsgivaren	4	3	3	2	2	2	2	2
Stipendium	3	4	4	3	4	3	3	3
Lön	51	49	47	46	45	40	34	38
Pension ¹	-	-	1	1	0	0	0	0
Ersättning från a-kassa	0	1	0	0	0	0	0	0
Sjukpenning/sjukersättning/aktivitetsersättning	1	1	1	1	1	1	1	1
Aktivitetsstöd	0	0	0	1	0	1	1	1
Föräldrapenning	3	2	2	2	1	2	2	2
Barnbidrag	10	10	8	9	8	8	2	6
Bostadsbidrag ²	-	8	9	9	8	4	6	5
Underhållsstöd	2	2	1	1	1	1	0	1
Försörjningsstöd (socialbidrag)	1	0	1	0	0	0	0	0
Ekonomiskt stöd från make/maka, sambo eller pojkvän/flickvän	21	18	16	15	11	11	4	8
Ekonomiskt stöd från föräldrar	31	28	27	23	16	11	12	12
Kost och logi hos föräldrar	12	11	13	11	6	5	7	6
Sparade medel	41	38	39	37	33	23	28	25
Lån från bank eller kreditbolag	1	1	2	1	1	1	1	1
Annat ³	4	-	3	3	2	2	3	2
Summa ⁴	268	259	258	250	224	198	186	193

¹ Svarsalternativet var inte med i 2007 och 2009 års undersökningar.

² Svarsalternativet var inte med i 2007 års undersökning.

³ Svarsalternativet var inte med i 2007 och 2009 års undersökningar.

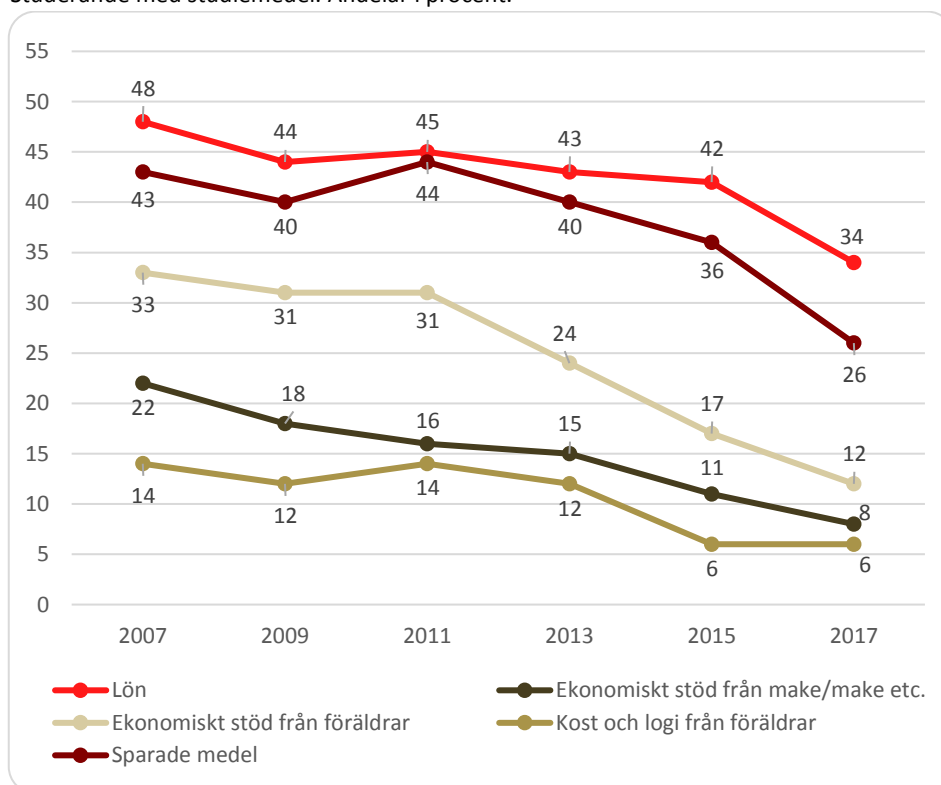
⁴ Flervalsfråga. Summan kan därför bli högre än 100 procent.

Förändringen i olika inkomstkällor har dock skett över en längre tidsperiod. Vi kan se dessa förändringar ända sedan den första undersökningen vi gjorde år 2007. Förändringar som skett mellan 2007 till 2017 är i korthet följande:

- studerande som tar studielån ökar marginellt,
- studerande som får lön som inkomstkälla minskar,
- ekonomiskt stöd från make/make, sambo, flick- och pojkvän minskar,
- ekonomiskt stöd från föräldrar minskar,
- ekonomiskt stöd i form av kost och logi från föräldrar minskar,
- förfogande över sparade medel minskar.

Även för gruppen studerande med studiemedel har förekomsten alternativa finansieringskällor minskat kontinuerligt. Andelen av studiemedelstagarna som uppger att de får ekonomiskt stöd från föräldrar är i årets undersökning bara en tredjedel jämfört med vad den var i 2007 års undersökning, en minskning från 31 procent 2007 till 12 procent 2017. Ekonomiskt stöd från en partner har mer än halverats på tio år, kost och logi från föräldrar likaså.

Diagram 4.3 Andelar som angett lön, ekonomiskt stöd från föräldrar eller partner, eller sparande medel som svar på frågan "Vad använde du dig av för att försörja dig under vårterminen..."
Studerande med studiemedel. Andelar i procent.

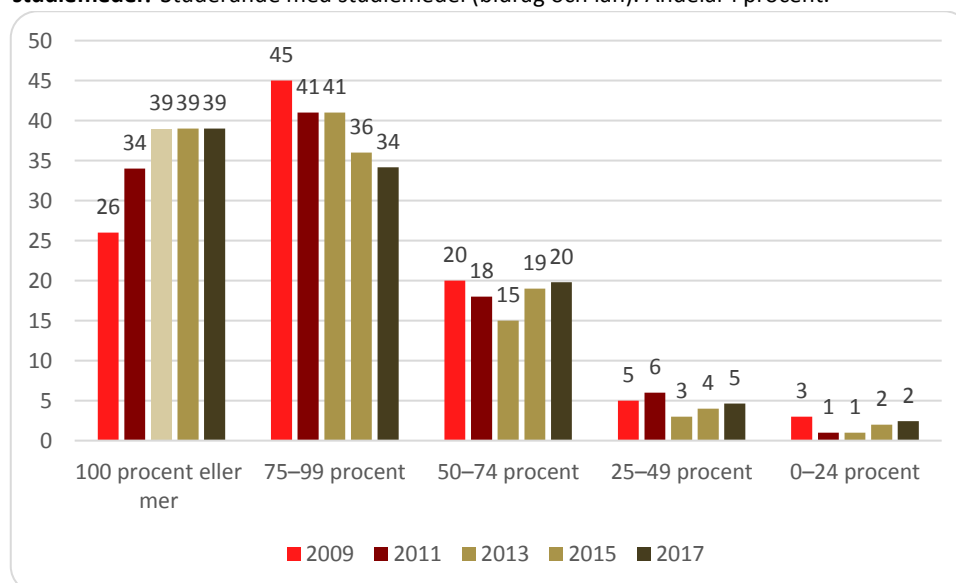
När det gäller dessa inkomstkällor finns även vissa skillnader mellan olika grupper av studerande. För den totala gruppen studerande i 2017 års undersökning gäller exempelvis att det är betydligt vanligare bland kvinnor att få ekonomiskt stöd från en partner än vad det är bland män. Av kvinnorna är det 11 procent som uppger att de får ekonomiskt stöd från en partner. Motsvarande andel för männen är endast 4 procent. Män anger istället i något högre utsträckning att de försörjer sig med sparade medel.

Det finns även skillnader mellan olika åldersgrupper. Fler yngre än äldre anger studiemedel som försörjningskälla. Äldre finansierar sina studier med lön i större utsträckning än yngre. Det omvända gäller sparade medel, något yngre i större utsträckning anger som finansieringskälla än äldre. Föga förvånande är det vanligare att yngre får ekonomiskt stöd från föräldrar, medan situationen är det rakt motsatta när det kommer till andelen som får ekonomiskt stöd från en partner, vilket är betydligt vanligare i de övre åldersgrupperna.

4.4 För fyra av tio täcker studiemedlen levnadsomkostnaderna helt

Av de studerande som har studiemedel med både bidrag och lån är det 39 procent som anser att studiemedlen helt täcker deras levnadsomkostnader, vilket är en lika hög andel som under 2015. I 2017 års undersökning svarar knappt tre fjärdedelar av de studiemedelstagare som har både bidrag och lån att studiemedlet täcker minst 75 procent av deras levnadsomkostnader. Högsta notering för de som upplever att studiemedlen täcker minst 75 procent av levnadsomkostnaden är 2013. Vid den undersökningen var det 80 procent av de som hade lån och bidrag som upplevde att det täckte 75 procent eller mera.

Diagram 4.4 Svar på frågan: I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel? Studerande med studiemedel (bidrag och lån). Andelar i procent.

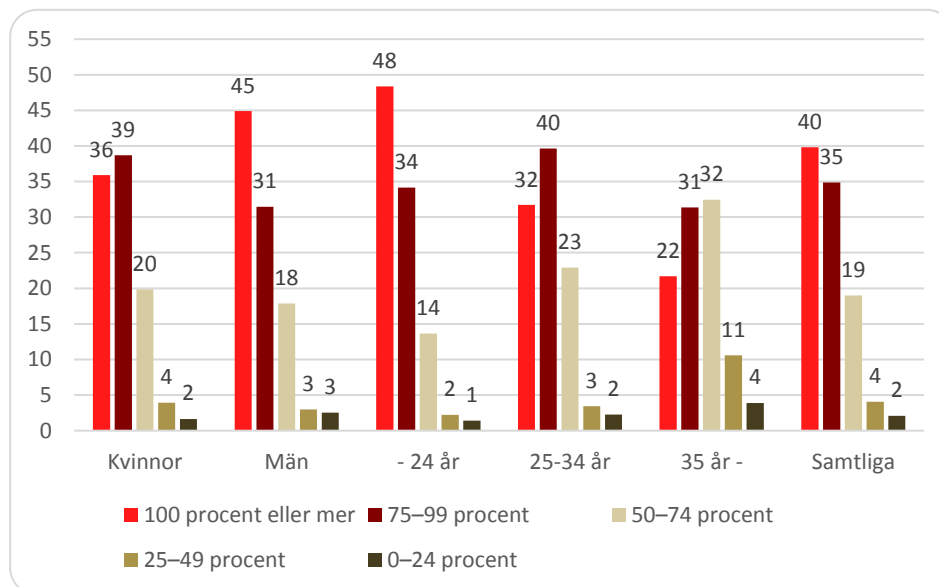

Äldre upplever oftare än yngre att studiemedlen är otillräckliga i förhållande till levnadsomkostnaderna. Andelen studiemedelstagare med fullt lån i åldersgruppen 35 år eller äldre som anser att studiemedlen helt täcker levnadsomkostnaderna är endast 22 procent 2017, vilket ska jämföras med 48 procent i gruppen 24 år eller yngre. Denna skillnad var tydlig även i 2015 års undersökning.

Att äldre inte upplever att studiemedlen räcker i lika stor utsträckning som yngre beror sannolikt på att de har högre utgifter. Vi vet att äldre oftare har barn. Äldre har också dyrare boendekostnader. En betydligt lägre andel av de studiemedelstagare som tar fullt lån och som har barn anser att studiemedlen helt täcker deras levnadsomkostnader jämfört med motsvarande andel av de studiemedelstagare som inte har barn. Andelen för dem med barn är 28 procent och andelen för dem utan barn är 42 procent.

Diagram 4.5 Svar på frågan: I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel? Studerande med studiemedel (bidrag och fullt lån). Andelar i procent.

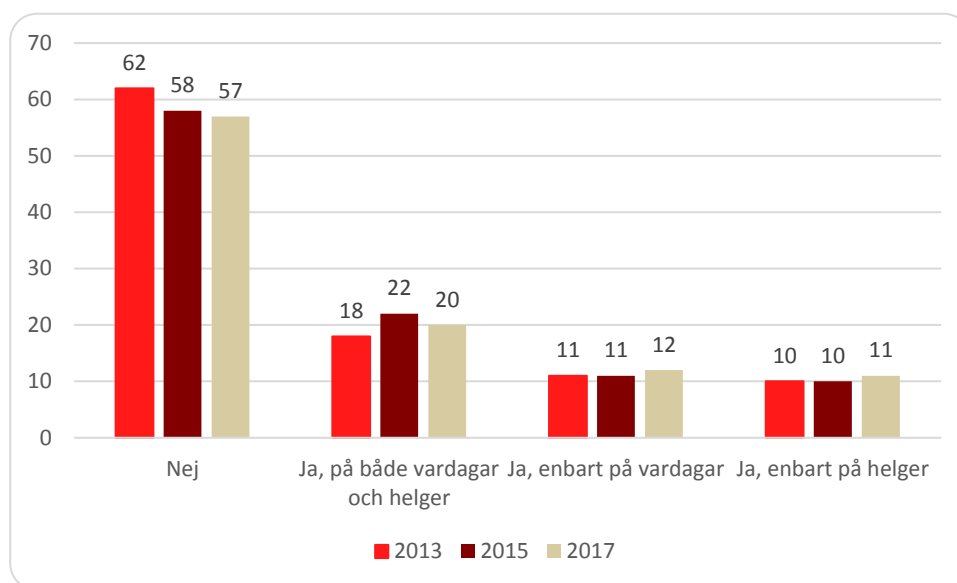

Män anser i högre utsträckning än kvinnor att studiemedlen helt täcker levnadsomkostnaderna. Andelen bland de kvinnor som tar fullt lån som svarar att studiemedlet täcker 75-99 procent av kostnaderna är dock högre än motsvarande andel för män. Detta innebär att en lika stor andel av kvinnorna som av männen anser att studiemedlet täcker minst 75 procent av kostnaderna.

4.5 Arbete vid sidan om studierna ökar över tid

Studerande utan studiemedel är en till stor del annan studerandegrupp än dem som har studiemedel. De som studerar utan studiemedel har ofta arbete som sin huvudsysselsättning och studierna som bisyssla. För de som har studiemedel, och som har studier som sin huvudsysselsättning kan arbete vid sidan om fylla olika funktioner. Arbete vid sidan om kan vara ett sätt att få yrkeserfarenhet, exempelvis genom arbete inom det yrke man utbildar sig till. Det är också ett sätt att förstärka inkomsten under studietiden. Detta avsnitt fokuserar främst på dem som har studierna som sin huvudsysselsättning. Därför tas studerande utan studiemedel inte upp i denna redovisning.

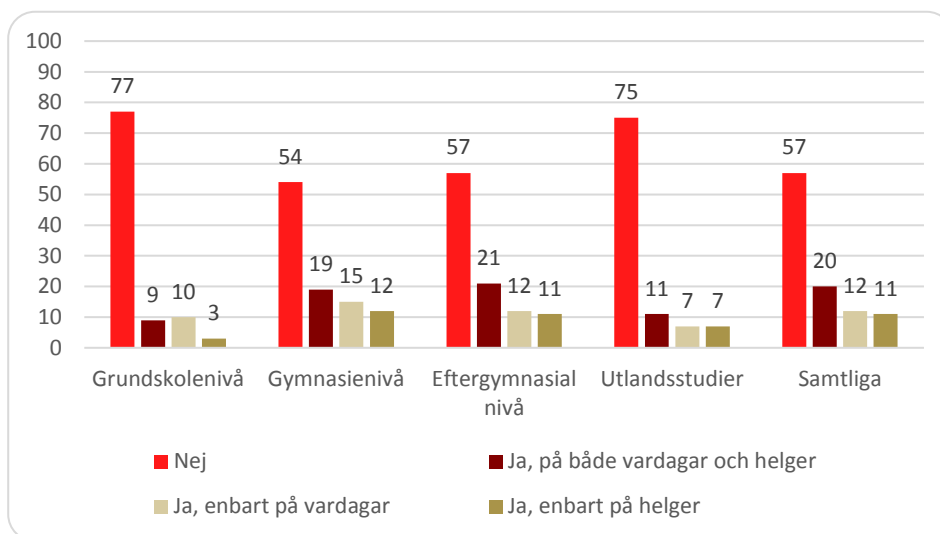
Diagram 4.6 Svar på frågan: Arbetade du vid sidan av dina studier under vårterminen... Studerande med studiemedel. Andelar i procent.

Andelen av studiemedelstagarna som arbetar vid sidan av studierna är 43 procent 2017, vilket är på samma nivå som 2015. Jämfört med 2013 års undersökning har dock andelen som arbetar ökat med några procentenheter. Det är vanligast att arbeta både på veckor och under helger, även andelen som uppger detta har minskat något jämfört med föregående undersökning.

Det finns tydliga skillnader mellan olika grupper när det gäller andelen studiemedelstagare som arbetar vid sidan av studierna. En sådan skillnad är den mellan studerande som läser på olika utbildningsnivåer. Andelen som arbetar vid sidan av studierna är högst för studiemedelstagare som studerar på gymnasienivå, 46 procent av dessa uppger att de arbetar vid sidan av studierna. Bland studiemedelstagare på eftergymnasial nivå är andelen i stort sett lika hög, 43 procent. En skillnad mellan båda dessa grupper är att studiemedelstagare på eftergymnasial nivå oftare arbetar både på vardagar och på helger jämfört med studiemedelstagare som läser på gymnasienivå. För studiemedelstagare på grundskolenivå och för dem som studerar utomlands med studiemedel är det betydligt mindre vanligt att arbeta vid sidan av studierna. Andelen som arbetar vid sidan av studierna i dessa grupper är 23 respektive 25 procent.

Diagram 4.7 Svar på frågan: Arbetade du vid sidan av dina studier under vårterminen... Studerande med studiemedel både vt och ht 2017. Andelar i procent.

Det finns även skillnader med avseende på kön respektive ålder när det kommer till hur vanligt det är att arbeta vid sidan om studierna. Kvinnor arbetar i högre utsträckning vid sidan av studierna än vad män gör. Andelen av studiemedelstagarna som uppger att det arbetar är 47 procent för kvinnor och 36 procent för män. Det är dessutom mindre vanligt att yngre arbetar än vad de är i de över åldersgrupperna. För studiemedelstagare i åldersgruppen 24 år och yngre var andelen som arbetade vid sidan av studierna 37 procent. I åldersgrupperna 25-34 år och 35 år och äldre var motsvarande andelar 50 respektive 48 procent.

Det vanligaste skälet till studiemedelstagare arbetar vid sidan av studierna är att man vill skaffa sig extrapengar, 34 procent anger detta som det huvudsakliga skälet. Näst vanligast är att man arbetar för att ha råd att studera. Andelen av studiemedelstagarna som uppger detta som det vanligaste skälet för arbete vid sidan om studierna är 26 procent. En av tio studiemedelstagare svarar även att de arbetar för att kunna ta mindre studielån.

Av de studiemedelstagare som inte arbetar vid sidan av studierna svarar en majoritet att de valde att inte arbeta för att de ville koncentrera sig på sina studier eller för att studierna var för krävande. Endast 4 procent av samtliga studiemedelstagare anger att de ville arbeta men inte fick något arbete. Andelen är dock betydligt högre för vissa grupper. Bland dem som fick studiemedel för studier på grundskolenivå uppger hela 27 procent att de ville arbete med inte fick något arbete. Motsvarande andel för studiemedelstagare på gymnasienivå är 15 procent.

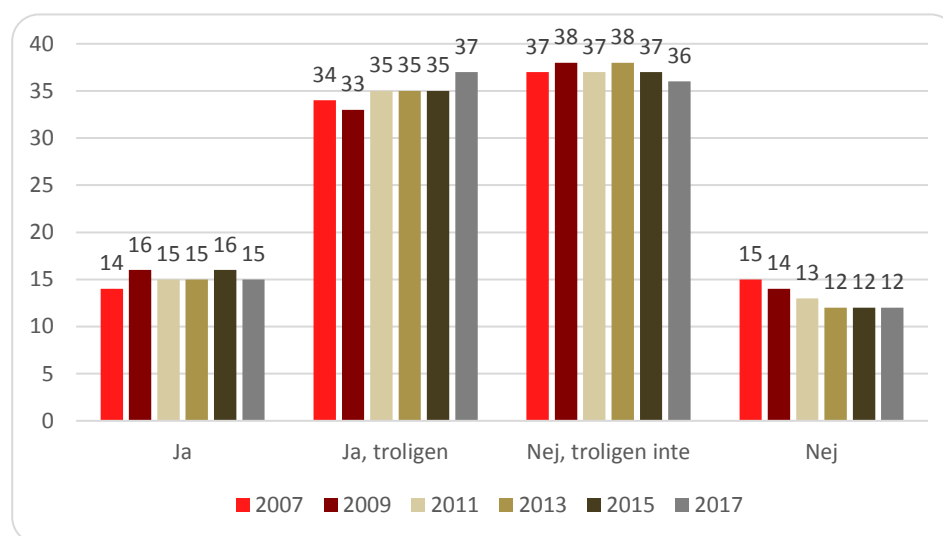
Ungefär fyra av tio upplever att arbetet vid sidan om inte påverkar studierna. Nästan lika många, 39 procentenheter, upplever att arbetet påverkar studierna negativt, medan 18 procent upplevde att studierna påverkades positivt. Fördelningen på utbildningsnivå visar att lika många, fyra av tio, vid eftergymnasial nivå och utlandsstudier upplever att arbetet påverkar studierna negativt. Var fjärde av de som studerar på gymnasienivå med studiemedel finner att arbetet vid sidan om påverkar studierna positivt. Närmare hälften av studerande på grundskolenivå upplever att arbetet inte påverkar studierna. Några markanta skillnader mellan kvinnor och män kunde inte finnas.

4.6 Studiemedel rekryterande för hälften av de studerande

Det statliga studiestödet är en del av utbildningspolitiken och ska verka rekryterande både för kvinnor och för män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska dessutom utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen för att på så sätt bidra till ökad social rättvisa.¹¹

Ett sätt att mäta studiestödets rekryterande effekt är att fråga studerande om de skulle ha påbörjat sina studier även utan studiemedel. De studerandes svar är visserligen hypotetiska, men ger en indikation på studiemedlens betydelse för valet att börja studera. De studiemedelstagare som svarar ”nej” eller ”nej, troligen inte” anses här vara rekryterade med hjälp av studiemedlen.

Diagram 4.8 Svar på frågan: Om det inte hade funnits statligt studiestöd då du började studera, hade du ändå börjat? Studerande med studiemedel. Andelar i procent.

Över de senaste tio åren har omkring hälften av de respondenterna uppgett att de inte skulle studera utan studiemedel. Andelen som inte eller troligen inte skulle börjat studera utan studiemedel har dock minskat successivt från 52 procent 2007 till 48 procent 2017. Jämfört med den närmast föregående undersökningen från 2015 har andelen minskat med 1 procentenhet.

Kvinnor kan i något större utsträckning anses vara rekryterade av studiemedel jämfört med män. Av de kvinnliga studiemedelstagarna är det 50 procent som anger att de inte eller troligen inte skulle ha börjat studera om studiemedlet inte funnits. Motsvarande andel för manliga studiemedelstagare är 45 procent.

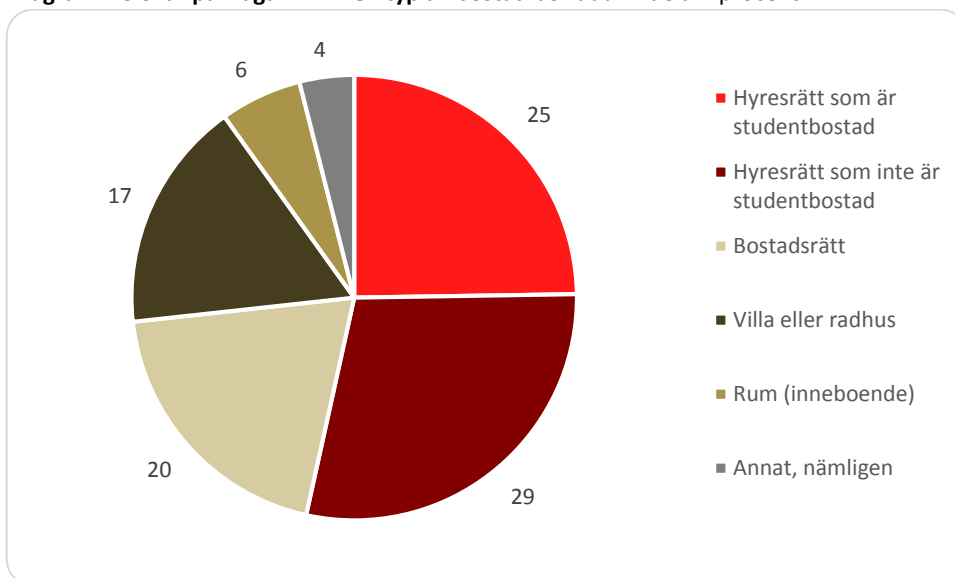
Äldre är oftare rekryterade av studiemedlet jämfört med yngre. I åldersgruppen 35 år och äldre är andelen som inte eller troligen inte skulle ha börjat studera utan studiemedel 66 procent. Bland de yngsta, 24 år eller yngre, är motsvarande andel 36 procent.

¹¹ Proposition 2015/16:1. Utgiftsområde 15 Studiestöd.

4.7 Boende i studentbostad allt vanligare

En majoritet av de studerande bor i någon form av hyresrätt. Studerande utan studiemedel och äldre studerande bor emellertid oftare i villa eller radhus, alternativt i bostadsrätt. Män bor oftare än kvinnor i en hyresrätt som är en studentbostad. Vid en jämförelse mellan 2017 års undersökning och den närmast föregående från 2015 framgår att det har blivit vanligare att studerande bor i studentbostad samtidigt som det har blivit mindre vanligt att bo i en vanlig hyresrätt.

Diagram 4.9 Svar på frågan: I vilken typ av bostad bor du? Andelar i procent.

Om man bor ensam eller delar det med andra påverkar inte bara ens sociala situation, utan även den ekonomiska. Det vanligaste är att studerande bor själva eller tillsammans med en partner. Ensamhushållen är vanligare bland yngre än bland äldre. Det är även vanligare att män bor ensamma än vad det är att kvinnor gör det.

En femtedel av studerande som är 24 år eller yngre bor tillsammans med sina föräldrar. Att bo tillsammans med föräldrarna är också vanligare bland män än vad det är bland kvinnor. Andelen som svarat att de bor med sina föräldrar är 14 procent för männen och 9 procent för kvinnorna. Den främsta orsaken till att man väljer att bo med sina föräldrar är att man inte har råd med ett eget boende, 41 procent av dem som bor med sina föräldrar anger detta som det huvudsakliga skälet. Drygt en femtedel av dem som bor hos föräldrarna uppger att de skulle ha råd med ett eget boende men vill spara pengarna till annat.

En förändring jämfört med 2015 är att andelen som är sammanboende utan barn har minskat med 6 procentenheter. Samtidigt har andelen som bor själva eller tillsammans med andra studerande eller vänner ökat något.

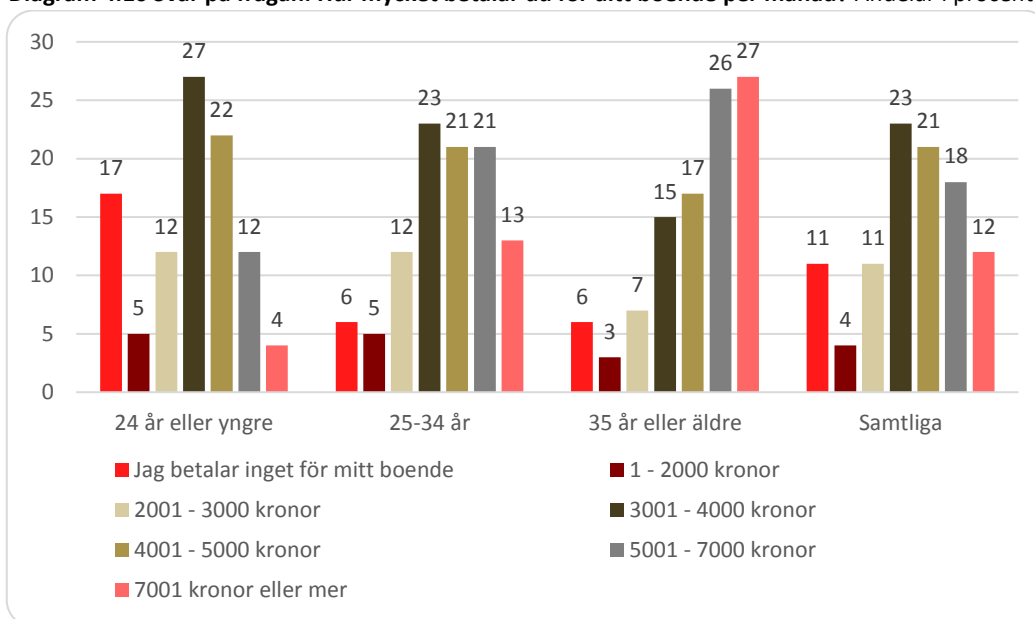
Tabell 4.2 Svar på frågan: Bor du tillsammans med någon/några? Du kan markera flera svarsalternativ Andelar i procent.

	Kvinnor	Män	24 år och yngre	25 – 34 år	35 år och äldre	Samtliga
Nej	27	39	38	33	12	31
Ja, med andra studerande eller vänner	9	16	17	10	2	12
Ja, med make/maka, partner eller sambo	29	19	20	31	25	25
Ja, tillsammans med make/maka/partner/sambo och med barn eller ungdomar under 21 år (t.ex. syskon, egna barn, partners barn)	20	11	1	17	50	16
Ja, tillsammans med barn eller ungdomar under 21 år (t.ex. syskon, egna barn, partners barn)	6	3	3	4	11	5
Ja, med någon eller båda av mina föräldrar	9	14	20	5	2	11
Under andra förhållanden	4	3	4	3	2	3

För många kan boendekostnaden vara den tyngsta utgiften att bära och den upptar ofta en stor del av den disponibla inkomsten. Om man har en lägre boendekostnad kan andra utgifter istället vara lättare att bära.

En majoritet av de studerande, 51 procent, betalar över 4 000 kronor per månad för sitt boende. Denna andel har ökat med 6 procentenheter mellan 2015 och 2017. En högre andel av kvinnor än män betalar över 4 000 kronor i boendekostnad per månad. Skillnaden är dock liten, 51 procent för kvinnor respektive 49 procent för män. En bidragande orsak till detta kan vara att det är vanligare bland män att bo i studentbostad eller hemma hos föräldrarna.

Diagram 4.10 Svar på frågan: Hur mycket betalar du för ditt boende per månad? Andelar i procent.

En av tio studerande anger att de inte betalar något alls för sitt boende, samma andel som uppger att de bor hos föräldrarna. Att inte betala något för sitt boende är vanligare bland yngre studerande. I gruppen 24 år eller yngre är det 17 procent som inte betalar någonting för sitt boende. Det finns överlag ett tydligt samband mellan ålder och boendekostnad. Av dem som är 35 år eller äldre är det 27 procent som uppger att de har en boendekostnad som överstiger 7 000 kronor per månad medan motsvarande andel endast är 4 procent för dem som är 24 år eller yngre.

4.8 Studieekonomi i korthet

Majoriteten av studerande 2017 uppger att ekonomin under studietiden är bra. Det finns dock vissa skillnader mellan olika studerandegrupper när det gäller bedömningen av den ekonomiska situationen. Exempelvis tenderar äldre att göra en mer negativ bedömning av ekonomin än yngre och studerande med barn finner att studieekonomin är sämre än de utan barn. Tendensen över tid för hela studerandegruppen är dock att andelen som finner att ekonomin är bra minskar något, om än marginellt.

I vad mån de studerande klarar en oväntad utgift visar på hur pass sårbar deras ekonomi är. Drygt hälften uppger sig klara en oväntad utgift på 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp, vilket är en något högre andel i 2015 års undersökning. I stort sett samtliga studerande anger att de skulle klara en oväntad utgift på 1 000 kronor. Andelen har ökat något jämfört med föregående undersökning.

Vilka inkomstkällor de studerande har att nyttja är ganska lika över tid. Några förändringar över tid kan dock nämnas. Andelen som angett löneinkomst som finansieringskälla är lägre 2017 än 2015. Ekonomiskt stöd från föräldrar fortsätter också att minskar, likaså stöd från en partner. Andelen som använder sparade medel för sin försörjning är också lägre än tidigare.

När det gäller inkomstkällor finns vissa skillnader mellan olika studerandegrupper. Exempelvis är det betydligt vanligare att kvinnor får ekonomiskt stöd från en partner än vad

det är att män får det. Yngre får oftare ekonomiskt stöd från föräldrar, medan äldre i högre utsträckning finansierar sina studier med lön.

Drygt fyra av tio studiemedelstagare arbetade vid sidan om studierna vårterminen 2017. Tendensen är dock att arbetet vid sidan av studierna ökar något över tid. En tydlig skillnad finns också mellan studerande på olika utbildningsnivåer. Studerande med studiemedel på gymnasial- och eftergymnasial nivå är de som oftast arbetar vid sidan av studierna. Andelen kvinnor som arbetar vid sidan av studierna är något högre än för män. Äldre arbetar också i högre grad än yngre.

Det huvudsakliga skälet till att man arbetar vid sidan om har att göra med studiemedlen och hur långt de räcker. Det finns behov av extrapengar, alternativt att man behöver inkomsten för att ha råd att studera. En del vill inte behöva ta lån, alternativt att ta lån i mindre utsträckning och kompletterar därför övriga inkomster med förvärvsarbete. För dem som inte arbetar är huvudskälen till detta att man vill koncentrera sig på studierna, alternativt att studierna inte tillåter arbete vid sidan om. Det råder delade meningar om huruvida arbete vid sidan om påverkar studierna positivt eller negativt. Totalt sett är det ungefär fyra av tio som finner att arbete vid sidan om inte påverkar studierna.

Sett över en längre tidsperiod har andelen som upplever att studiemedlen täcker hela levnadsomkostnaden ökat. Av de studerande som har studiemedel med både bidrag och lån är det 39 procent som anser att studiemedlen helt täcker deras levnadskostnader, vilket är en lika hög andel som under 2015.

Omkring hälften av de studerande kan sägas uppfatta studiemedlen som rekryterande. Mönstret är lika under hela den senaste tioårsperioden. Andelen som inte eller troligen inte skulle börja studera utan studiemedel har dock minskat successivt från 52 procent 2007 till 48 procent 2017.

5 Avslutande reflektioner

CSN ska enligt myndighetens instruktion följa och analysera de studerandes sociala och ekonomiska situation för att säkerställa att myndigheten har god kunskap inom området. Sedan tio år tillbaka har CSN vartannat år genomfört en enkätundersökning för att inhämta de studerandes egna uppgifter om sin situation. Denna rapport redovisar resultaten från 2017 års undersökning. Syftet med undersökningen är att ge en beskrivande bild av de studerandes upplevelse av studiesituationen, de studerandes hälsa, samt den ekonomiska situationen och synen på studiemedel. I rapporten görs jämförelser, både över tid och mellan olika grupper. I denna del görs några avslutande reflektioner utifrån resultaten i årets undersökning.

Nedåtgående trend tycks fortsätta

I 2015 års undersökning identifierades ett möjligt trendbrott i de studerandes upplevelser av sin situation. Till skillnad från tidigare år indikerade undersökningen från 2015 på en försämring av såväl studiesituationen i allmänhet, synen på den ekonomiska situationen och hälsotillståndet bland de studerande. I redovisningen av resultaten för 2015 ställdes frågan om försämringen skulle ses som tillfällig eller om det var början på en ny nedåtgående trend i de studerandes upplevelse av sin situation. Resultaten i årets undersökning tyder på att nedgången inte var tillfällig. Såväl de studerandes upplevelse av sin studiesituation som synen på den ekonomiska situation och hälsotillståndet har fortsatt att försämrats. Förändringarna i den allmänna upplevelsen mellan 2013 och 2017 års undersökningar är dock små.

Ny fråga om hälsobesvär ger mer nyanserad bild

I tidigare undersökningar har de studerandes upplevelse av olika former av hälsobesvär varit en återkommande del. I årets undersökning har frågan om de studerandes upplevelse av olika hälsoproblem förändrats. Istället för att enbart ange om de upplever olika hälsobesvär har de studerande istället fått uppge i vilken utsträckning de upplever dessa. Förändringen av frågan innebär att det inte går att göra direkta jämförelser med tidigare undersökningar. Samtidigt ges en rikare bild av de studerandes upplevelse av olika hälsobesvär. Ett exempel på detta är upplevelsen av stress. I tidigare undersökningar har en mycket hög andel svarat ”ja” på frågan om de ofta känner sig stressade. I 2015 års undersökning var andelen 74 procent. I 2017 års undersökning svarade 54 procent av de studerandena att de ofta eller alltid kände sig stressade. Andelen som uppgav att de sällan eller aldrig upplevde stress var 11 procent. Förändringen av frågan i undersökningen påverkar inte bilden av att många studerande är stressade. De skillnader som tidigare observerats mellan olika grupper är också de fortfarande giltiga. Exempelvis är det fortsatt betydligt vanligare att kvinnor känner sig stressad än att män gör det.

Har studiemedlets betydelse för den ekonomiska situationen förändrats?

Under de senaste åren har de studerandes upplevelse av sin ekonomiska situation försämrats något. Andelen som uppgav att ekonomin under studietiden är ganska bra, bra eller mycket bra har minskat i de två senaste av CSN:s undersökningar. Sett över en längre tidsperiod har dock bedömningen av egna ekonomin utvecklats positivt bland studerande. För varje undersökningstillfälle mellan 2007 och 2013 ökade andelen som uppgav att ekonomin var ganska bra, bra eller mycket bra.

Studiemedlen är avsedda att täcka kostnaderna för den som studerar. Andelen som uppgav att studiemedlen helt täcker levnadsomkostnaderna ökade mellan 2009 och 2013. Därefter har dock denna andel varit mer eller mindre konstant, och precis som i de två föregående undersökningarna är det i 2017 års undersökning knappt fyra av tio studiemedelstagare med lån som uppgav att studiemedlen täcker alla kostnader. Samtidigt har andelen som uppgav att studiemedlet täcker minst 75 procent av kostnaderna minskad betydligt sedan 2013 års

undersökning. Även denna aspekt av de studerandes ekonomiska situation har alltså utvecklats i negativ riktning under de senaste åren.

Parallellt med att de studerandes upplevelse av sin ekonomiska situation försämrats har nivån på studiemedlen i förhållande till konsumentprisindex (KPI) ökat. En jämförelse med KPI visar att studiemedlens allmänna köpkraft har följt kostnadsutvecklingen väl under senare år. Studiemedlen är i sig knutna till prisbasbeloppet, vilket delvis beräknas med utgångspunkt i KPI. Det innebär att förhållandet mellan studiemedlen och KPI i princip enbart ändras när det fattas politiska beslut som innebär avvikelser från indexregleringen. En sådan förändring genomfördes 1 januari 2015, då totalbeloppet i studiemedlen höjdes som andel av prisbasbeloppet. Studiemedlens köpkraft var under 2015 den högsta sedan de moderna studiemedlen infördes 1965. Som en följd av att prisbasbeloppet sänktes minskade dock studiemedlens köpkraft något under 2016 och 2017.¹²

Trots att studiemedelsbeloppet höjdes under 2015 har dock inte de studerandes upplevelse av sin ekonomiska situation förbättrats. Tvärtom visar CSN:s undersökningar på en förändring i negativ riktning, både i form av den allmänna upplevelsen av de studerandes situation och i form av hur stor andel av levnadsomkostnaderna som studiemedlen täcker. Redan i samband med 2015 års undersökning konstaterades att det är högst oklart hur en höjning av studiemedlen påverkar de studerandes upplevelse av sin ekonomiska situation. En möjlig förklaring till utvecklingen kan dock skönjas i utvecklingen för vilka inkomstkällor som de studerande använder sig av.

Studiemedel är alltså en viktig inkomstkälla för de studerande och drygt åtta av tio studerande anger att de använder studiemedel för att försörja sig, en andel som endast förändrats marginellt under de senaste åren. I CSN:s enkätundersökningar uppger dock allt färre att de använder alternativa finansieringskällor. Andelen som uppger att de får ekonomiskt stöd från en partner eller från föräldrar har minskat, både i årets undersökning och sett över längre tid. Detsamma gäller andelen som uppger att de finansierar sina studier med sparade medel. I takt med att betydelsen av övriga finansieringskällor minskar framträder studiemedlen som allt viktigare för många studerandes ekonomi. Om studiemedlets betydelse har förändrats kan det möjligen förklara att upplevelsen av den ekonomiska situation försämrats trots att studiemedlet som sådant har höjts. Eftersom bedömningen av ekonomin, likväl som de faktiska levnadsomkostnaderna, skiljer sig åt mellan olika studerandegrupper är det dock inte troligt att detta är en förklaring som gäller alla.

Studiemedlets rekryterande effekt består

Ett av målen med studiestödet är att det ska rekrytera till studier och bidra till ett högt deltagande i utbildning. Under tio års tid, i sex undersökningar i rad, har CSN bitt de studerande att svara på frågan om de skulle ha börjat studera även om det inte funnits något studiestöd. De studerande som har besvarat frågan med ”nej” eller ”nej, troligen inte” har ansetts vara rekryterade till studier med hjälp av studiemedel.

Under de senaste tio åren har studiestödets rekryterande effekt legat på en tämligen konstant nivå. I varje undersökning, från den första från 2007 till den senaste som avser 2017, har ungefär hälften av de studerande angett att de inte eller troligen inte skulle ha börjat studera utan studiemedel. Andelen är något lägre idag än vad den var i 2007 års undersökning men resultatet visar att studiemedlets rekryterande effekt består.

---

¹² En brist med att mäta köpkraften i förhållande till KPI är att studerande, liksom många andra låginkomstgrupper, har delvis andra utgifter än dem som speglas av KPI. Exempelvis utgör livsmedel och boende större delar av de flesta studerandes utgifter jämfört med befolkningen i stort.

Referenser

CSN (2014). *Studerandes ekonomiska och sociala situation 2013*. CSN, rapport 2014:1. Dnr 2013-219-9817.

CSN (2016). *Studerandes ekonomiska och sociala situation 2015*. CSN, rapport 2016:2. Dnr 2016-219-1333.

SCB, (2016). Undersökning om levnadsförhållanden (ULF/SILC), www.scb.se, sökord hälsa, besökt 2018-02-23.

SCB, (2016). Undersökning om levnadsförhållanden (ULF/SILC), www.scb.se, sökord ekonomi, besökt 2018-03-04.

Förordning (2017:1114) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden.

Proposition 2015/16:1. Budgetproposition för 2016.

Bilaga 1. Urval och svarsfrekvenser

Tabell Urvalet

	Totalt antal	Urval
Högskola - Kvinna med studiemedel	59 355	1 600
Högskola - Man med studiemedel	37 915	1 871
Högskola - Kvinna utan studiemedel	15 419	1 081
Högskola - Man utan studiemedel	11 874	1 435
Högskola - utlandsstuderande kvinna med studiemedel	3 671	697
Högskola - utlandsstuderande man med studiemedel	2 382	700
Högskola - sommar- kvinna med eller utan studiemedel	4 470	600
Högskola - sommar- man med eller utan studiemedel	3 963	707
Gymnasienivå - Kvinna med studiemedel	12 076	1 106
Gymnasienivå- Man med studiemedel	6 429	1 698
Grundskolenivå - Kvinna med studiemedel	1 713	800
Grundskolenivå - Man med studiemedel	6 10	610
Grundskole- eller gymnasienivå - Kvinna utan studiemedel ¹	2 362	900
Grundskole- eller gymnasienivå - Man utan studiemedel ¹	1 761	1 099
Yrkeshögskola - Kvinna med studiemedel	6 661	1 000
Yrkeshögskola - Man med studiemedel	4 678	1 700
Yrkeshögskola - Kvinna utan studiemedel	1 307	799
Yrkeshögskola - Man utan studiemedel	1 389	1 100
45 år och äldre- kvinna med eller utan studiemedel	9 347	1 417
45 år och äldre- man med eller utan studiemedel	3 613	1 242
Övriga – kvinna	27 466	700
Övriga – man	23 654	898
Totalt antal ²	225 078	20 441

¹ CSN har inte uppgifter så att studerande på grundskole- och gymnasienivå utan studiemedel kan delas upp på dessa två nivåer. Därför har nivåerna här slagits ihop till "Grundskole- eller gymnasienivå".

² Då en person kan återfinnas i mer än en urvalsgrupp överstiger antalet för de enskilda urvalsgrupperna det totala antalet i såväl utskökningsfilen som urvalsfilen.

Tabell Svarsfrekvenser

	Antal svar	Svarsfrekvens (%)
Högskola - Kvinna med studiemedel	534	33
Högskola - Man med studiemedel	570	30
Högskola - Kvinna utan studiemedel	320	30
Högskola - Man utan studiemedel	342	24
Högskola - utlandsstuderande kvinna med studiemedel	227	33
Högskola - utlandsstuderande man med studiemedel	223	32
Högskola - sommar- kvinna med eller utan studiemedel	233	39
Högskola - sommar- man med eller utan studiemedel	242	34
Gymnasienivå - Kvinna med studiemedel	372	34
Gymnasienivå- Man med studiemedel	458	27
Grundskolenivå - Kvinna med studiemedel	318	40
Grundskolenivå - Man med studiemedel	265	43
Grundskole- eller gymnasienivå - Kvinna utan studiemedel ¹	219	24
Grundskole- eller gymnasienivå - Man utan studiemedel ¹	285	26
Yrkeshögskola - Kvinna med studiemedel	363	36
Yrkeshögskola - Man med studiemedel	538	32
Yrkeshögskola - Kvinna utan studiemedel	228	29
Yrkeshögskola - Man utan studiemedel	237	22
45 år och äldre- kvinna med eller utan studiemedel	561	40
45 år och äldre- man med eller utan studiemedel	483	39
Övriga – kvinna	231	33
Övriga – man	233	26
Totalt antal ²	6 189	30

¹ CSN har inte uppgifter så att studerande på grundskole- och gymnasienivå utan studiemedel kan delas upp på dessa två nivåer. Därför har nivåerna här slagits ihop till ”Grundskole- eller gymnasienivå”.

² Det har kommit in 6 189 svar. Då en person kan återfinnas i mer än en urvalsgrupp överstiger antalet svar för de enskilda urvalsgrupperna tillsammans det totala antalet svar.

Bilaga 2. Bortfallsanalys

Producenter och användare av data insamlat genom enkätundersökningar behöver kunskap om det eventuella bortfallet. De behöver det för att:

- kunna tolka resultat,
- jämföra med annan statistik,
- bearbeta data vidare samt
- förbättra kvaliteten i undersökningen.

Bortfall innebär försämrad datakvalitet, då uteblivna svar påverkar variationen. Färre svar allt annat lika leder till större konfidensintervall och sämre precision. Bortfallet kan även ge skeva resultat, det vill säga resultatet är inte detsamma som om alla i urvalsgruppen hade besvarat frågan. Resultatet kan systematiskt över- eller underskattas.

Samtidigt innebär höga bortfallsfrekvenser inte automatiskt att resultaten är osäkra. Det beror på hur bortfallet fördelar sig. Resultatets tillförlitlighet blir bäst om bortfallet speglar de som valt att delta i undersökningen.

I den här undersökningen blev bortfallet 70 procent. Vi har därför analyserat och bearbetat resultaten för att öka tillförlitligheten.

Bortfallskorrigerade vikter ger ökad representativitet

I undersökningen används en urvalsdesign där sannolikheten att bli utvald skiljer sig mellan olika urvalsgrupper. För att skapa representation för hela populationen utifrån de olika urvalsgruppernas deltagande i enkätundersökningen använder vi därför ett viktsystem. Detta viktsystem justeras utifrån de faktiska bortfallsnivåerna i de olika urvalsgrupperna. Det innebär en bättre överensstämmelse mot den undersökta populationen i sin helhet.

Representativitet utifrån kön och ålder

Förutom att vi har viktat resultaten utifrån undersökningens urvalsgrupper har vi även undersökt representativiteten för faktorerna kön och ålder. Detta har vi gjort för följande frågor:

- Utifrån dina studier under 2017, hur upplever du din nuvarande studiesituation?
- Hur upplever du att din ekonomi är under studietiden?
- Om det inte hade funnits statligt studiestöd då du började studera, hade du ändå börjat?
- Skulle du ha börjat studera om du inte hade kunnat få studielån?
- I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel?

Då urvalet var stratifierat och alla studerande inte hade samma sannolikhet att komma med i undersökningen viktas vi resultaten inför analysen utifrån kön och ålder.

I resultatfilen är förhållandet mellan andelen kvinnor och män densamma som i undersökningsfilen. Men i flertalet frågor svarar männen i lägre utsträckning än kvinnorna.

Skillnaden i benägenheten att svara på frågorna är mindre mellan olika åldersgrupper, men äldre svarar något oftare än yngre.

Utifrån dina studier under 2017, hur upplever du din nuvarande studiesituation?

Kvinnor besvarar frågan i högre utsträckning än män och de svarar i högre utsträckning än män att deras studiesituation är bra eller mycket bra. Resultatet på frågan skulle ha blivit något lägre om fler män hade svarat.

Äldre har i lägre utsträckning än yngre besvarat frågan och de har i något högre utsträckning än yngre svarat att deras studiesituation är bra eller mycket bra.

Bortfallet i kön och ålder påverkar frågans resultat i två olika inriktningar. Den samlade effekten är att frågans resultat är något överskattad.

Hur upplever du att din ekonomi är under studietiden?

Kvinnor besvarar frågan i högre utsträckning än män och de svarar i lägre utsträckning än män att deras ekonomi är bra eller mycket bra. Resultatet på frågan skulle ha blivit något högre om fler män hade svarat.

Äldre och yngre har besvarat frågan i ungefär samma utsträckning så åldersfördelningen har ingen inverkan här.

Bortfallet i kön påverkar resultatet något negativt. Den samlade effekten är att frågans resultat är obetydligt underskattad.

Om det inte hade funnits statligt studiestöd då du började studera, hade du ändå börjat?

Kvinnor besvarar frågan i högre utsträckning än män och de svarar i högre utsträckning än män att studiestödet att de inte skulle ha studerat utan studiestödet. Resultatet på frågan skulle ha blivit något lägre om fler män hade svarat.

Äldre har i något högre utsträckning än yngre besvarat frågan och de har i högre utsträckning än yngre svarat att de inte skulle ha studerat utan studiestödet.

Bortfallet i kön och ålder påverkar frågans resultat så att något färre skulle ha varit rekryterade av studiestödet om fler män och yngre hade besvarat frågan.

Skulle du ha börjat studera om du inte hade kunnat få studielån?

Kvinnor och män besvarar frågan i ungefär lika stor utsträckning så bortfallet utifrån kön har ingen effekt på frågans resultat.

Äldre har i något högre utsträckning än yngre besvarat frågan och de har i högre utsträckning än yngre svarat att de inte skulle ha studerat utan studielån.

Bortfallet i ålder påverkar frågans resultat så att något färre skulle ha varit rekryterade av studielånet om fler yngre hade besvarat frågan.

I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel?

Kvinnor och män besvarar frågan i ungefär lika stor utsträckning så bortfallet utifrån kön har ingen effekt på frågans resultat.

Yngre har i något högre utsträckning än äldre besvarat frågan och de har i högre utsträckning än äldre svarat att fullt studielån täcker deras levnadsomkostnader.

Bortfallet i ålder påverkar frågans resultat så att något färre skulle svarat att studiestödet täcker deras levnadsomkostnader om fler äldre hade besvarat frågan.

Hur skulle de som inte besvarat enkäten ha svarat?

Vi har även analyserat resultaten utifrån när svaren kom in i en så kallad ”Projected respondent” modell. Den baseras på ett antagande om att det finns en tidstrend i hur respondenterna svarar under insamlingsperioden. Med denna trend kan man försöka spegla utvecklingen i svarandegruppen över till bortfallsgruppen. Vi har tittat på följande frågor:

- Utifrån dina studier under 2017, hur upplever du din nuvarande studiesituation?
- Hur upplever du att din ekonomi är under studietiden?

Analysen visar att det finns tendens för skevhet (bias). Vi kan anta att andelen nöjda med sin studiesituation hade varit något högre om fler hade besvarat enkäten. Detsamma gäller för frågan om hur den studerande upplever sin ekonomi, något högre andel fler hade varit nöjda med sin ekonomi, om fler hade besvarat enkäten.

Bilaga 3. Enkät

+

00001 8

801

+

Bilaga 3. Enkät

Instruktioner

Vi ber dig att noggrant läsa igenom varje fråga och använda de svarsalternativ som finns. Det är viktigt för undersökningen att du försöker svara på alla frågor.

Eftersom enkäten kommer att läsas maskinellt, ber vi dig tänka på följande:

- Använd helst kulspetspenna med svart eller blå färg. Undvik blyertspenna.
- Markera de svar som bäst stämmer överens med dina erfarenheter med ett kryss i rutan eller i vissa fall genom att fylla i en siffra i svarsrutan.
- Markera dina kryss så här
- Om du markerar fel ska du fylla i hela rutan så här Markera sedan ett nytt svarsalternativ med ett kryss.
- Om du vill skriva mer text än vad som får plats eller om du vill förklara eller förtydliga något, får du inte skriva mellan eller i närheten av svarsrutorna. Skriv i stället på sidan för synpunkter och kommentarer i slutet av enkäten.

Tack för att du tar dig tid att svara på enkäten!

+

«Löppnumm

802

+

1. Studerar du under både vår- och höstterminen 2017?

- Ja
- Nej $\longrightarrow$ Då riktar sig enkäten inte till dig och du behöver inte besvara övriga frågor. Men vi ber dig skicka in enkäten till oss, för att undvika att onödiga påminnelser skickas till dig och för undersökningens skull.

Dina studier

2. Var studerar du? Du kan markera flera svarsalternativ.

- I Sverige, på grundskolenivå, på komvux eller folkhögskola
- I Sverige, på gymnasienivå, på t.ex. komvux eller folkhögskola
- I Sverige, på eftergymnasial nivå
- Utomlands

GÅ VIDARE TILL FRÅGA 4**3. Vad studerar du inom för huvudområde?**

Välj det svarsalternativ som bäst passar in på dina studier. Markera endast ett svarsalternativ.

- Pedagogik och lärarutbildning
- Humaniora och konst, t.ex. religion, språkvetenskap, historia, arkeologi, bild och formkonst, dans, teater etc.
- Samhällsvetenskap, juridik, ekonomi och administration (här ingår t.ex. beteendevetenskap sociologi, psykologi, media)
- Naturvetenskap, matematik och data
- Teknik och tillverkning
- Lant- och skogsbruk samt djursjukvård
- Hälso- och sjukvård samt social omsorg
- Tjänster, t.ex. turism, hotell, restaurang, militär, polis och transport
- Annan yrkesrelaterad utbildning
- Annat, nämligen _____

+

+

+

«Löppnumm

803

+

4. Varför började du studera på nuvarande nivå?

Om du studerar på olika nivåer, svara utifrån den högsta nivån.

	Stämmer inte alls	Stämmer till viss del	Stämmer till stor del	Stämmer helt
För att det var självklart att jag skulle studera	☐	☐	☐	☐
För att öka mina chanser att få ett arbete	☐	☐	☐	☐
För att kunna söka vidare till högre studier	☐	☐	☐	☐
För att få ekonomiskt stöd, t.ex. studiemedel, så att jag kan försörja mig	☐	☐	☐	☐
För att det krävs utbildning för det jag vill arbeta med	☐	☐	☐	☐
För att bli mer allmänbildad och få större kunskaper	☐	☐	☐	☐

5. Läser du i huvudsak på program?

- Ja
- Nej, jag läser i huvudsak fristående kurser

6. Studerar du på distans?

- Nej
- Ja, delvis
- Ja, helt

7. I vilken omfattning kommer du att studera under höstterminen 2017?

- Heltid
- Deltid

8. I vilken omfattning studerade du under vårterminen 2017?

- Heltid
- Deltid

+

+

+

«Löpnnummer»

804

+

9. Ungefär hur många timmar *per vecka* ägnar du i genomsnitt åt dina nuvarande studier?

	0-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51 eller mer
Lärrledd undervisning (t.ex. lektioner, föreläsningar, laborationer, seminarier)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Självstudier på egen hand eller i samarbete med andra	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10. Utifrån dina studier under 2017, hur upplever du ...

	Mycket dålig	Dålig	Varken eller	Bra	Mycket bra	Inte aktuellt
dina lärares och handledares förmåga att lära ut?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
samarbetet mellan dig och dina studiekamrater?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
möjligheten att kombinera dina studier med ditt privatliv?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
din nuvarande studiesituation?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. Hur upplever du studietempot i dina nuvarande studier?

- Det är lagom
- Det är för lågt
- Det är för högt

12. Upplever du krav från din omgivning på att prestera i dina nuvarande studier?

- Nej
- Ja, och det påverkar mina studier negativt
- Ja, och det påverkar mina studier positivt
- Ja, men det påverkar inte mina studier

13. Ställer du krav på dig själv att prestera i dina nuvarande studier?

- Nej
- Ja, och det påverkar mina studier negativt
- Ja, och det påverkar mina studier positivt
- Ja, men det påverkar inte mina studier

+

+

+

«Löpnumm

805

+

14. Upplever du att du får stöd i dina nuvarande studier från ...

	Nej, inte alls			Ja, i allra högsta grad		Inte aktuellt
lärare och handledare?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
andra studerande?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
studievägledare och/eller karriärvägledare?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
familj och vänner?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. Upplever du att du lyckas med dina studier?

- Ja, helt
- Ja, delvis
- Nej

Om du svarat nej, beskriv gärna varför du upplever att du inte lyckas med dina studier:

Din ekonomi**16. Arbetade du vid sidan av dina studier under vårterminen 2017?**

- Nej
- Ja, på både vardagar och helger
- Ja, enbart på vardagar
- Ja, enbart på helger

GÅ VIDARE TILL FRÅGA 18

+

+

+

«Löppnumm

806

+

**17. Vad var den huvudsakliga orsaken till att du *inte* arbetade vid sidan av dina studier?
*Markera endast ett svarsalternativ.***

- Jag ville koncentrera mig på mina studier
- Jag ville egentligen arbeta men studierna var för krävande
- Min familjesituation gjorde att jag inte hade möjlighet att arbeta
- Jag ville vara med familj och vänner
- Jag behövde inte mer pengar
- Jag ville arbeta, men fick inget arbete
- Jag ville arbeta men gjorde det inte p.g.a. fribeloppsgränsen
- Jag är pensionär
- Annan orsak, nämligen _____

Du som *inte* arbetade —————> **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 24**

18. Arbetade du inom det område du utbildar dig till?

- Ja
- Nej, men inom ett närliggande område
- Nej

19. Ungefär hur många timmar *per månad* arbetade du i genomsnitt vid sidan av dina studier under vårterminen 2017?

- Mindre än 11 timmar
- 11–20 timmar
- 21–40 timmar
- 41–80 timmar
- 81–120 timmar
- 121–160 timmar
- Mer än 160 timmar

+

+

+

«Löpnnumm

807

+

20. Ville du arbeta mer vid sidan av dina studier under vårterminen 2017? Du kan markera flera svarsalternativ.

Ja, men ...

- jag gjorde inte det på grund av fribeloppsgränsen för studiemedlen
- jag hann inte arbeta mer på grund av studierna
- jag hann inte arbeta mer på grund av familj/barn
- min arbetsgivare behövde mig inte fler timmar
- det fanns en annan anledning, nämligen _____

Nej, ...

- jag ville koncentrera mig på studierna
- jag valde att i stället umgås med familj och vänner
- jag behövde inte mer pengar
- jag arbetade redan heltid
- på grund av annan anledning, nämligen _____

21. Vilken är den främsta orsaken till att du arbetade vid sidan av dina studier under vårterminen 2017? Markera endast ett svarsalternativ.

För att ...

- ha råd att studera
- få extrapengar
- få arbetslivserfarenhet
- kunna ta mindre studielån/avstå från att ta studielån
- lättare få ett arbete efter avslutade studier
- det var utvecklande
- arbetet var min huvudsakliga sysselsättning/"vanliga sysselsättning"
- mitt arbete/mitt företag krävde det
- min utbildning krävde det
- jag inte beviljades studiemedel
- det fanns en annan huvudsaklig orsak, nämligen _____

+

+

+

«Löppnumm

808

+

22. Upplevde du att arbetet under vårterminen 2017 påverkade dina studier?

- Nej
- Ja, positivt
- Ja, negativt

Om du svarat ja, beskriv gärna på vilket sätt dina studier påverkades:

---

23. Medför arbetet att det kommer att ta längre tid för dig att bli klar med dina studier, jämfört med om du inte hade arbetat vid sidan av dina studier?

- Nej
- Ja, det fördröjer studierna med mindre än 1 termin
- Ja, det fördröjer studierna med 1 termin
- Ja, det fördröjer studierna med mer än 1 termin

+

+

+

«Löppnumm

809

+

24. Hur försörjde du dig under vårterminen 2017? Markera de svarsalternativ som är aktuella för dig.

- Studielån och studiebidrag från CSN
- Endast studiebidrag från CSN
- Bidrag eller lön för studier från arbetsgivaren
- Stipendium
- Lön
- Pension
- Ersättning från a-kassa
- Sjukpenning/sjukersättning/aktivitetsersättning
- Aktivitetsstöd
- Föräldrapenning
- Barnbidrag
- Bostadsbidrag
- Underhållsstöd
- Försörjningsstöd (socialbidrag)
- Ekonomiskt stöd från maka/make, partner, sambo eller flickvän/pojkvän
- Ekonomiskt stöd från föräldrar
- Kost och logi hos föräldrar
- Sparade medel
- Lån från bank eller kreditbolag
- Annat

25. Ungefär hur stor var din sammanlagda inkomst före skatt under första kalenderhalvåret 2017 (1/1–30/6)? Räkna inte med studiemedel.

☐ Ingen inkomst	☐ 60 000–79 999 kronor
☐ 1–19 999 kronor	☐ 80 000–99 999 kronor
☐ 20 000–39 999 kronor	☐ 100 000–149 999 kronor
☐ 40 000–59 999 kronor	☐ 150 000 kronor eller mer

+

+

+

«Löpnnumm

810

+

26. Hur mycket betalar du för ditt boende per månad?

Ange din kostnad för ditt boende, inklusive hyra, el, amortering och ränta på bolån.

- Jag betalar inget för mitt boende
- 1 -2 000 kronor
- 2 001 – 3000 kronor
- 3 001 – 4000 kronor
- 4 001 – 5 000 kronor
- 5 001 – 7 000 kronor
- 7 001 kronor eller mer

27. Skulle du/ditt hushåll inom en månad klara av att betala en oväntad utgift på 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp?

- Ja
- Nej

28. Skulle du inom en vecka kunna betala en oväntad utgift på 1 000 kr?

Markera endast den eller de källor du skulle behöva använda för att betala utgiften.

Ja, med ...

- sparade medel
- löpande inkomster
- studiemedel
- ekonomiskt stöd/lån från make/maka, partner, sambo eller pojkvän/flickvän
- ekonomiskt stöd/lån från föräldrar
- lån från bank eller kreditbolag
- annat, nämligen _____
- Nej

+

+

+

«Löppnumm

811

+

29. Hur upplever du att din ekonomi är under studietiden?

Den är ...

- mycket bra
- bra
- ganska bra
- ganska dålig
- dålig
- mycket dålig

Din syn på studiemedlen

30. Studerar du med studiemedel under höstterminen 2017? Du kan markera flera svarsalternativ.

- Ja, med både studiebidrag och studielån (jag tar fullt studielån)
- Ja, med både studiebidrag och studielån (jag lånar mindre än jag har rätt till)
- Ja, med enbart studiebidrag
- Nej, men jag har tidigare studerat med studiemedel
- Nej, men jag har tidigare studerat med vuxenstudiestöd, t.ex. SVUXA eller rekryteringsbidrag
- Nej, jag har aldrig studerat med studiemedel eller vuxenstudiestöd, t.ex. SVUXA eller rekryteringsbidrag

GÅ VIDARE TILL FRÅGA 32**31. Vad är den huvudsakliga orsaken till att du inte studerar med studiemedel? Markera endast ett svarsalternativ.**

- Jag har enligt gällande studiestödsregler inte rätt till studiemedel (t.ex. för hög inkomst, slut på veckor, tagit för få poäng)
- Jag vill spara mina studiemedelsveckor till senare studier
- Jag vill inte studera med hjälp av studiemedel
- Jag vet inte om jag har rätt till studiemedel för mina studier
- Studiemedlen täcker inte mina utgifter så jag försörjer mig på annat sätt
- Min huvudsakliga sysselsättning är arbete
- Annan orsak, nämligen _____

+

+

+

«Löpnnumm

812

+

Du som *aldrig* har studerat med statligt studiestöd från CSN, det vill säga *studiemedel* eller *vuxenstudiestöd* —————> **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 39**

32. Om det inte hade funnits statligt studiestöd då du började studera, hade du ändå börjat?

- Ja
- Ja, troligen
- Nej, troligen inte
- Nej

33. Har din planering av dina studier påverkats av begränsningen av rätten till studiemedel för ett visst antal veckor per utbildningsnivå? Du kan markera flera svarsalternativ.

- Nej
- Nej, jag visste inte att det fanns en sådan begränsning

Ja, ...

- jag har planerat mina studier mer noggrant
- jag har koncentrerat mig mer på mina studier
- jag har läst fler kurser per termin
- jag har valt en kortare utbildning
- jag har inte läst kurser vid sidan av min utbildningsinriktning
- jag har varit tvungen att hoppa över kurser som jag anser är viktiga för min utbildning
- jag har i en period/flera perioder valt att studera utan studiemedel
- på annat sätt, nämligen _____

34. a.) Studerar du, eller har du någon gång studerat, med *studielån*?

- Ja —————> **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 35**
- Nej

+

+

+

«Löppnumm

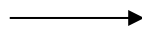
813

+

**b.) Vad är den huvudsakliga anledningen till att du inte har studerat med studielån?
Markera endast ett svarsalternativ.**

- Jag behöver inte ta studielån för att försörja mig under mina studier
- Jag vill inte belasta min ekonomi med den återbetalning som ska göras efter avslutade studier
- Jag har enligt gällande regler inte rätt till studielån
- Jag vill inte låna för jag tycker att det är fel att betala ränta på ett lån
- Jag har tidigare haft en studieskuld och vill inte skuldsätta mig för studier igen
- På grund av annat, nämligen _____

Om du aldrig har studerat med studielån

GÅ VIDARE TILL FRÅGA 39

35. Skulle du ha börjat studera om du inte hade kunnat få studielån?

- Ja
- Ja, troligen
- Nej, troligen inte
- Nej

36. Har du påverkats av att studielånet du tar, eller har tagit, ska betalas tillbaka? Du kan markera flera svarsalternativ.

- Nej
- Ja, ...
  - jag har inte lånat alls under någon eller några terminer
  - jag har lånat mindre än jag haft möjlighet till under någon eller några terminer
  - jag har avstått från kurser som jag ansåg var viktiga för min utbildning
  - jag har koncentrerat mig mer på mina studier
  - jag har arbetat för att inte behöva låna så mycket
  - jag har läst fler kurser per termin
  - jag har valt en kortare utbildning
  - på annat sätt, nämligen _____

37. Har du tagit mer studielån än du egentligen skulle ha behövt för att klara dina levnadsomkostnader?

- Ja
- Nej

+

+

+

«Löppnumm

814

+

38. I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel? Markera endast ett svarsalternativ.

- Över 100 procent
- 100 procent
- 75–99 procent
- 50–74 procent
- 25–49 procent
- 0–24 procent
- Under 2017 studerar jag inte med studiemedel

Ditt boende

39. Var bor du i huvudsak under dina studier?

- I samhälle/mindre stad (under 40 000 inv)
- I Stockholm, Uppsala, Göteborg eller Malmö
- I annan stad

40. Är din studieort samma som din bostadsort?

- Ja
- Nej

41. I vilken typ av bostad bor du?

- Hyresrätt som är studentbostad
- Hyresrätt som *inte* är studentbostad
- Bostadsrätt
- Villa eller radhus
- Rum (inneboende)
- Annat, nämligen _____

42. Hyr du i andra hand?

- Ja
- Nej

+

+

+

«Löpnnumm

815

+

43. Bor du tillsammans med någon/några? Du kan markera flera svarsalternativ.

- Nej
- Ja ...
- med andra studerande eller vänner
- med make/maka, partner eller sambo
- tillsammans med make/maka/partner/sambo och med barn eller ungdomar under 21 år (t.ex. syskon, egna barn, partners barn)
- tillsammans med barn eller ungdomar under 21 år (t.ex. syskon, egna barn, partners barn)
- med någon av eller båda mina föräldrar
- under andra förhållanden, nämligen _____

Om du *inte* bor med någon av/båda dina föräldrar, gå vidare till fråga 45.

**44. Vad är den huvudsakliga orsaken till att du bor hos någon eller båda av dina föräldrar?
Markera endast ett svarsalternativ.**

- Jag får inte tag i något boende
- Jag har inte råd med eget boende
- Jag har egentligen råd, men jag vill spara mina pengar
- Jag har egentligen råd, men jag prioriterar annat
- Annan orsak, nämligen _____

45. Upplever du att din boendesituation påverkar dina studier?

- Nej
- Ja, positivt
- Ja, negativt

+

+

+

«Löppnumm

816

+

Din fritid och ditt välmående

46. Hur ofta brukar du ...

	Dagligen	Några gånger/ vecka	1 gång/ vecka	1-3 gånger/ månad	Mer sällan eller aldrig
gå på restaurang eller kafé?	☐	☐	☐	☐	☐
gå på pub eller nattklubb?	☐	☐	☐	☐	☐
träna/motionera?	☐	☐	☐	☐	☐
sova mindre än 7 timmar per natt?	☐	☐	☐	☐	☐
umgås med vänner?	☐	☐	☐	☐	☐
vara tvungen att hoppa över frukost och/eller lunch?	☐	☐	☐	☐	☐

47. Upplever du att du har...

	Ja	Nej
en eller flera nära vänner?	☐	☐
någon som kan hjälpa dig med dina dagliga sysslor om du blir sjuk?	☐	☐
en ljus framtid?	☐	☐

+

+

48. I vilken utsträckning upplever du att du...

	Aldrig	Sällan	Ibland	Ofta	Alltid
känner dig trött och hängig?	☐	☐	☐	☐	☐
känner dig ensam?	☐	☐	☐	☐	☐
känner dig deprimerad och ledsen?	☐	☐	☐	☐	☐
känner dig stressad?	☐	☐	☐	☐	☐
har besvär med sömnen?	☐	☐	☐	☐	☐
har svårt att slappna av?	☐	☐	☐	☐	☐
har svårt att koncentrera dig?	☐	☐	☐	☐	☐
har besvär med ångslan, oro eller ångest?	☐	☐	☐	☐	☐
undviker sociala umgängen/sammanhang?	☐	☐	☐	☐	☐
har ont i ryggen/nacke/axlar/skuldror?	☐	☐	☐	☐	☐
har ont i huvudet?	☐	☐	☐	☐	☐
har ont i magen?	☐	☐	☐	☐	☐
har ett tryck över bröstet och/eller hjärtklappning?	☐	☐	☐	☐	☐
känner annat fysiskt/psykiskt obehag? Om annat obehag, vilket?	☐	☐	☐	☐	☐

Om du svarat "Aldrig" på alla svarsalternativen → **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 51**

49. a) Tror du att detta/dessa besvär beror på din nuvarande ekonomiska situation?

- Ja
- Ja, delvis
- Nej
- Vet inte

b) Beskriv gärna på vilket sätt din ekonomiska situation har orsakat detta/dessa besvär:

+

«Löpnnummer»

818

+

50. a) Tror du att detta/dessa besvär beror på din nuvarande studiesituation?

- Ja
- Ja, delvis
- Nej
- Vet inte

b) Beskriv gärna på vilket sätt din studiesituation har orsakat detta/dessa besvär:

---

51. Har du varit sjuk under vårterminen 2017? Du kan markera flera svarsalternativ.

- Ja, på heltid under kortare tid än 7 dagar
- Ja, på heltid i mellan 7-30 dagar
- Ja, på heltid under längre tid än 30 dagar
- Ja, på deltid under kortare tid än 7 dagar
- Ja, på deltid i mellan 7-30 dagar
- Ja, på deltid under längre tid än 30 dagar
- Nej —————> **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 53**

Om du studerar med studiemedel, gå vidare till fråga 52. Övriga går vidare till fråga 53.

52. Anmälde du din sjukdom till Försäkringskassan (för utlandsstuderande: till CSN)?

- Ja
- Nej, jag visste inte att man ska anmäla den till Försäkringskassan/CSN
- Nej, jag visste att man ska anmäla sjukdom, men inte till vem
- Nej, jag såg ingen anledning till det
- Nej, jag gjorde det inte av någon annan anledning

+

+

53. Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd i dag?

- Mycket bra
- Bra
- Någorlunda
- Dåligt
- Mycket dåligt

54. Hur bedömer du din hälsa i dag jämfört med innan du började studera på nuvarande utbildningsnivå?

Den är...

- mycket bättre
- något bättre
- samma
- något sämre
- mycket sämre

55. a) Har du nedsatt funktion, besvär efter olycksfall, långvarig sjukdom eller annat långvarigt hälsoproblem? Du kan markera flera svarsalternativ.

- Nej —————> **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 57**
- Ja, fysiskt
- Ja, psykiskt

b) Medför dessa besvär att din studieförmåga är nedsatt?

- Nej, inte alls —————> **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 57**
- Ja, delvis
- Ja, i hög grad

56. Får du något särskilt stöd för att klara studierna? Du kan markera flera svarsalternativ.

- Ja, från skolan
- Ja, från någon annan
- Nej, men jag vill gärna få särskilt stöd från skolan
- Nej, men jag vill gärna få särskilt stöd från någon annan
- Nej, jag vill inte ha något särskilt stöd

+

«Löppnumm

820

+

57. a) Upplever du att du har blivit kränkande bemött i samband med dina nuvarande studier? Du kan markera flera svarsalternativ.

Nej —————> **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 58**

Ja, på grund av ...

- kön
- könsöverskridande identitet eller uttryck
- etnisk tillhörighet (här ingår exempelvis utländsk bakgrund)
- sexuell läggning
- funktionsnedsättning
- ålder
- religion eller trosuppfattning
- annat, nämligen_____

b) Vem har du blivit kränkande bemött av? Du kan markera flera svarsalternativ.

- Andra studerande
- Lärare/handledare på min skola
- Lärare/handledare på min praktikplats
- Administrativ personal på min skola
- Arbetsgivare/arbetskamrater
- Min egen familj/släkt
- CSN
- Annan myndighet/organisation, nämligen_____
- Någon annan, nämligen_____

+

+

+

«Löppnumm

821

+

58. Upplever du att du har känt dig fysiskt utsatt eller otrygg i samband med dina nuvarande studier? Du kan markera flera svarsalternativ.

Nej

Ja, eftersom ...

- det råder bristande säkerhet på min skola/praktikplats
- det är dålig luft på min skola/praktikplats
- det är hög ljudnivå på min skola/praktikplats
- lokalerna på min skola/praktikplats inte är anpassade efter mina fysiska förutsättningar och behov
- jag har blivit utsatt för hot om fysiskt våld på min skola/praktikplats
- jag har blivit utsatt för fysiskt våld på min skola/praktikplats
- annan anledning, nämligen_____

Bakgrundsfrågor om dig

59. Har du ekonomiskt ansvar för barn?

- Ja
- Nej

60. Har du invandrat till Sverige?

- Nej
- Ja, från ett land i Norden
- Ja, från ett land i Europa utanför Norden
- Ja, från ett land utanför Europa

61. Har din mamma eller pappa invandrat till Sverige?

	Min mamma	Min pappa
Nej	☐	☐
Ja, från ett land i Norden	☐	☐
Ja, från ett land i Europa utanför Norden	☐	☐
Ja, från ett land utanför Europa	☐	☐
Vet inte	☐	☐

+

+

+

«Löpnumm

824

+

+

+

Vi gör studier möjligt.

